

**Міністерство освіти та науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича**

Н.А. Бак

ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Методичні рекомендації

**Чернівці
2022**

УДК 336.221.4(477)(072)
Б19

*Друкується за ухвалою Вченої ради економічного факультету
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
(протокол № 11 від 20.04.2022 р.)*

Бак Н.А.

Б19 Податкова система : методичні рекомендації. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2022. 98 с.

Для студентів, які вивчають курс «Податкова система» та прагнуть поліпшити власний рівень володіння загальними та фаховими компетентностями фахівця-економіста. Для цього їм у нагоді стане самостійне виконання таких завдань: підготовка повної відповіді за переліком питань по темах навчальної дисципліни; тлумачення глосарію; підготовка інформаційних повідомлень і аналітичних виступів; обґрунтування власного погляду щодо відповіді на питання дискусійного характеру; розв'язання виробничих ситуацій (завдань прикладного характеру).

УДК 336.221.4(477)(072)

© Чернівецький національний університет, 2022
© Бак Н.А., 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	5
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ. НЕПРЯМІ ПОДАТКИ.....	7
Тема 1. Економічна суть і види податків.....	7
Тема 2. Податкова система та податкова політика держави	11
Тема 3. Державна податкова служба як суб'єкт податкової політики держави	15
Тема 4. Податок на додану вартість.....	21
Тема 5. Акцизний податок	28
Тема 6. Митні платежі як складова податкової системи України	35
МОДУЛЬ 2. ПРИБУТКОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ І ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ІНШІ СКЛАДОВІ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	43
Тема 7. Податок на прибуток підприємств	43
Тема 8. Оподаткування доходів громадян.....	52
Тема 9. Оподаткування доходів суб'єктів малого бізнесу	65
Тема 10. Рентні платежі.....	75
Тема 11. Екологічне оподаткування.....	84
Тема 12. Місцеві податки та збори.....	87
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	96
ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛА	97

ВСТУП

Сьогодні активізує роль студентів в освітньому процесі. Їхнє формування як майбутніх висококласних фахівців, з одного боку, потребує допомоги викладача, який спрямовує, орієнтує здобувачів у безмірі наукових і навчально-методичних джерел інформації. З іншого - набуття освітніх компетентностей, їхнє поглиблення можливе тільки за активної участі студентів, їхньої самореалізації як рівноправних стейкхолдерів освітньої діяльності. Цьому значно сприяє самостійна робота студентів у ході опрацювання навчального матеріалу обов'язкових і вибіркового компонентів освітньої програми. До першої з наведених груп належить «Податкова система» - навчальна дисципліна, без вивчення якої складно вести мову про формування вмілого фахівця з фінансів, банківської справи та страхування, а також з обліку та оподаткування.

Самостійне вивчення дисципліни «Податкова система» - це додаткова до аудиторної робота студента, спрямована на поліпшення загальних (ЗК) і спеціальних (СК) компетентностей, зокрема здатності:

- використовуючи різні джерела інформації, критично досліджувати, аналізувати й узагальнювати інформацію щодо стану розвитку податкової системи країни загалом і рівня виконання податкових зобов'язань платниками податків, зокрема (ЗК01, ЗК06, ЗК08, СК01, СК02, СК03 в освітній програмі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Фінанси, банківська справа та страхування»);

- використовувати набуті теоретичні знання для пошуку відповідей на питання практичного характеру щодо подальшого розвитку податкової системи України та взаємовідносин держави з платниками податків (ЗК02, відповідно);

- своєчасно формувати податкову звітність і сплачувати податки до державного бюджету (ЗК03, СК07);

- контролювати терміновість і повноту надходження податкових платежів до державного бюджету України (СК08);

- постійно оновлювати власні знання та розуміння чинного податкового законодавства, а також сучасних наукових підходів до формування податкової політики держави та розвитку її податкової системи (ЗК07, СК05, СК11), зберігаючи та примножуючи морально-

правові та наукові цінності українського суспільства на основі знання історії та розуміння закономірностей розвитку системи податкових взаємозв'язків (ЗК14);

- професійно аргументувати власний погляд щодо застосування механізмів оподаткування різних об'єктів з метою дотримання балансу інтересів держави та платників податків (ЗК11);

- обґрунтовувати власні професійні рішення щодо нарахування та сплати податків і нести відповідальність за їх виконання (СК10);

- реалізувати власні права та обов'язки як свідомого члена суспільства – платника податків, у тому числі відповідно до статті 67 Конституції України (ЗК13).

Загалом, саме самостійна робота студентів повною мірою сприяє формуванню в них такої загальної компетентності як здатності працювати автономно (ЗК12).

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

До переваг самостійної роботи над курсом «Податкова система» варто віднести можливість студента обрати індивідуальний режим (місце й час) додаткового опрацювання навчального матеріалу. Обсяг і глибина самостійного вивчення навчальної дисципліни корелюється з видами завдань, запропонованими автором цього навчально-методичного видання. В їхньому переліку:

1) підготовка повної відповіді за *переліком питань* по темах навчальної дисципліни. Для цього студенту варто звернутися до рекомендованого списку джерел інформації. Законодавчо-нормативні акти варто опрацьовувати в їхній останній редакції, користуючись сайтом Верховної Ради України: <https://zakon.rada.gov.ua/>;

2) тлумачення *глосарію* (податкових термінів). Студенту стануть у пригоді, насамперед, положення статті 14 Податкового кодексу України «Визначення понять». Самостійне опрацювання глосарію сприяє конкретизації знань і поглибленню розуміння навчального матеріалу;

3) підготовка *інформаційних повідомлень і аналітичних виступів* з проблематики функціонування податкової системи України, зарубіжних держав і міжнародного оподаткування. При цьому варто користуватися актуальними, в тому числі інтернет-джерелами. Окремі з них, які містять інформацію статистичного

характеру, наведені в розділі «Інтернет-джерела» (с. 97). Для отримання достовірних висновків за результатами опрацювання числової інформації рекомендуємо аналізувати дані (статистичні ряди) за період часу, не менший, ніж три-п'ять років;

4) обґрунтування власного погляду щодо відповіді на **запитання дискусійного характеру**. З цією метою студенту варто посилатися на першоджерела, аналітичні дані, доведені факти. Самостійне виконання цього виду завдань сприятиме закріпленню знань студента з курсу та формуванню його активної позиції як потенційного учасника податкових взаємовідносин;

5) розв'язання **виробничих ситуацій (завдань прикладного характеру)**. Практичне застосування набутих теоретичних знань розвиває відповідні вміння та навички студента. При розв'язуванні виробничих ситуацій і виконанні завдань необхідно:

а) використовувати чинні офіційні показники (прожиткового мінімуму, прожиткового мінімуму для працездатної особи, мінімальної заробітної плати, неоподаткованого мінімуму доходів громадян, а також ставки податків);

б) внести вихідні дані та результати розрахунків до відповідних форм податкової звітності (декларацій, розрахунків тощо).

Окремий різновид самостійної роботи студента над курсом «Податкова система» - це розв'язування тестів. Проте з цією метою студент може скористатися іншим навчально-методичним виданням автора.

Самостійна робота студента над навчальним матеріалом курсу «Податкова система» потребує використання різних джерел інформації. Щоб закріпити або поглибити теоретичні знання, а також успішно виконати завдання прикладного характеру, пропонуємо студенту скористатися:

1) переліком статей Податкового кодексу України, в яких зафіксовано базові законодавчі положення, що регламентують відповідний аспект функціонування податкової системи країни;

2) літературою для поглибленого вивчення навчального матеріалу, яка наведена по кожній темі навчального курсу;

3) списком джерел, наведеним у цьому виданні (с. 96).

МОДУЛЬ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ. НЕПРЯМІ ПОДАТКИ

Тема 1. Економічна суть і види податків

Перелік питань

1. Податок як фінансовий інструмент держави.
2. Генеза податків і форм оподаткування.
3. Функції податку та механізм їх реалізації.
4. Дискусійні питання функцій податків.
5. Елементи податку, їх визначення. Методи побудови податкових ставок.
6. Ознаки класифікації податків, види податків.
7. Прямі податки: суть, види, переваги, недоліки, проблеми справляння.
8. Непрямі податки: суть, види, місце в податковій системі держави.

Порада студентів. При самостійному опрацюванні питань цієї теми особливо зверніть увагу на такі їхні аспекти:

- ✓ Суть фіскальної функції та вплив податків на наповнення державного бюджету. Регулююча функція податків, форми її прояву.
- ✓ Елементи податку та їх визначення: суб'єкт (платник) і носій, об'єкт оподаткування, джерело сплати, одиниця оподаткування, податкова ставка, квота. Методичні основи побудови податкових ставок. Універсальні та диференційовані податкові ставки. Види твердих ставок: фіксовані та відносні. Види процентних ставок: пропорційні, прогресивні та регресивні, їх комбінації. Проста і складна прогресії оподаткування. Податкові періоди. Правило «першої з подій», касовий і фактичний методи нарахування та сплати податків.
- ✓ Види податків за ознаками їх класифікації (економічний зміст об'єкта оподаткування, форма оподаткування, спосіб утримання, рівень запровадження й адміністрування тощо).
- ✓ Майнове оподаткування та його значення в умовах ринкової економіки. Види майнових податків.

- ✓ Види прямих податків. Реальні податки: поземельний, подомовий, промисловий, податок на грошовий капітал. Особисті податки: подушний, прибутковий, майновий, на спадщину і дарування. Прибутковий податок як основний вид прямих податків. Індивідуальний і корпоративний прибутковий податок. Переваги та недоліки прямих податків, проблеми їх справляння. Регулюючий механізм окремих видів прямих податків.
- ✓ Види непрямих податків, їх регресивність. Механізм перекладання податків. Види податків на споживання, що застосовуються у світі та в Україні. Акцизи, їх види. Податок на додану вартість як сучасна форма непрямого універсального оподаткування. Кумулятивний (каскадний) ефект. Види та призначення мита, митна політика. Переваги та недоліки непрямих податків, їх місце в податковій системі.
- ✓ Основні напрямки удосконалення оподаткування в сучасних умовах господарювання.

Податковий кодекс України:

- статті: 6-8, 14-16, 22, 23-29, 30-35, 39, 46, 49, 50, 57, 100.

Література для поглибленого вивчення матеріалу

1. Андрущенко В.Л., Тучак Т.В. Морально-етичні імперативи податків та оподаткування (західна традиція) : монографія. Київ : Алерта, 2013. 384 с.
2. Брехов С.С., Кошук Т.В., Новицька Н.В. та ін. Встановлення відповідності умов контрольованих операцій з виробництва на замовлення вимогам законодавства з трансфертного ціноутворення. К.: Алерта, 2019. 110 с.
3. Конституція України : стаття 67 : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР.
4. Майбуров И.А., Соколовская А.М. Теория налогообложения: продвинутый курс : учебник для магистрантов. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. 591 с.
5. Педь І.В. Податкова система: економіко-правова характеристика податків : навч. посібник / за ред. Ю.М. Лисенкова. Київ : Знання, 2007. 191 с.
6. Про затвердження Порядку функціонування єдиного рахунка та виконання норм статті 35¹ Податкового кодексу України

центральними органами виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 29 квіт. 2020 р. № 321.

Глосарій

- фіск
- податок
- плата
- відрахування
- збір
- внесок
- елемент податку
- об'єкт податку
- суб'єкт податку
- податковий імунітет
- носій податку
- великий платник податків
- джерело податку
- база оподаткування
- трансфертне ціноутворення
- контрольовані операції
- принцип "витягнутої руки"
- звичайна ціна
- одиниця оподаткування
- податкова ставка
- базова ставка податку
- гранична ставка податку
- абсолютна (специфічна) ставка податку
- відносна (адвалорна) ставка податку
- податкова пропорція
- податкова прогресія
- податкова регресія
- податкова пільга
- умовна податкова пільга
- податковий період
- строк сплати податку
- правило першої з подій
- фактичний метод
- касовий метод
- податкова звітність
- податкова декларація
- митна декларація
- податковий розрахунок
- податкова квота
- День свободи від податків
- прямий податок
- непрямий податок
- загальнодержавний податок
- місцевий податок
- податок на дохід
- податок на майно
- податок на витрати
- податок на споживання
- окладний податок
- розкладний податок
- реальний податок
- особистий податок
- фіскальна монополія
- мито
- акциз
- податок з обороту
- кумулятивний (каскадний) ефект
- податок з реалізації
- податок на додану вартість

Теми інформаційних повідомлень і аналітичних виступів

1. Дискусійні питання суті та функцій податків.
2. Еволюція форм оподаткування та функцій податків.
3. Податок як елемент фінансового господарства держави.
4. Податкові надходження – основне джерело доходів державного бюджету.

5. Податок як інструмент фінансового регулювання розвитку національної економіки.
6. Вплив непрямих податків на процеси виробництва та споживання продукції.
7. Прямі податки як фінансовий інструмент державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання.
8. Ефекти перекладання податків і ступінь їхнього впливу на всіх суб'єктів податкових відносин.

Запитання дискусійного характеру

- Чи обґрунтовано розглядати фіскальну функцію як єдину функцію, що її виконують податки?
- Чи важливий для сучасного платника податку цільовий характер податкового платежу? Чи впливає цільовий характер податкового платежу на стан виконання зобов'язань платниками податків?
- Які почуття (страх, альтруїзм, корисливий розрахунок, релігійне благочестя тощо) змушує сучасників сплачувати податки?
- Чи повинна держава використовувати патріотизм як чинник зростання рівня податкової культури, відповідно, зростання доходів державного бюджету?
- Податкові пільги: за та проти.
- Який вид ставок сьогодні справляє найбільший регулюючий вплив на поведінку платників податків?
- Яку частку власного доходу Ви готові віддати державі в обмін на соціальний капітал?
- Чи прийнятне тимчасове обмеження громадянських прав, якщо платник податку не виконує податкового обов'язку своєчасно та в повному розмірі?
- Чиїм фінансовим тягарем – юридичних чи фізичних осіб - варто вважати виконання податкового обов'язку бізнесом?

Тема 2. Податкова система та податкова політика держави

Перелік питань

1. Суть податкової системи та фактори, які визначають її склад і структуру.
2. Визначальна база, правова основа та вихідні принципи розбудови податкової системи держави.
3. Зміст податкової політики, її основні напрямки та місце у державній фінансовій політиці.
4. Критерії оцінки ефективності податкової політики.
5. Еволюція податкової системи України.
6. Склад і структура податкової системи України на сучасному етапі соціально-економічного розвитку держави.
7. Дієвість принципів побудови податкової системи України.
8. Пріоритети податкової політики українського уряду. Актуальність реформування податкової системи України.

Порада студентів. При самостійному опрацюванні питань цієї теми особливо зверніть увагу на такі їхні аспекти:

- ✓ Поняття податкової системи. Її роль у функціонуванні держави.
- ✓ Наукові основи побудови податкової системи. Фактори, що визначають структуру податкової системи. Співвідношення між фіскальною та регулюючою функціями податків, різними видами податків та їх оптимізація.
- ✓ Обсяг видатків бюджету як база побудови податкової системи. Залежність рівня централізації валового внутрішнього продукту в бюджеті від обсягу і характеру функцій держави. Вплив рівня централізації валового внутрішнього продукту в бюджеті на рівень оподаткування.
- ✓ Правова основа встановлення податків. Вплив форм власності на вибір методичних основ і об'єктів оподаткування. Особливості оподаткування суб'єктів різних форм власності.
- ✓ Податкова політика: суть і завдання; типи, залежність від стану економіки, потреб держави тощо. Фактори, що визначають напрямки і характер податкової політики. Критерії оптимального оподаткування: економічна ефективність і соціальна справедливість.

- ✓ Принципи податкової політики, їх історичний розвиток. Дотримання соціальної справедливості при справлянні податків. Рівнонапруженість в оподаткуванні всіх платників. Економічна ефективність податкової політики: ефективність податкової роботи та дієвість податкових інструментів впливу на соціально-економічний розвиток. Стабільність і гнучкість податкової політики, їх взаємозв'язок.
- ✓ Податкова система України. Основні етапи її становлення. Склад і структура податкової системи України. Проблеми розбудови податкової системи в Україні та формування податкової політики держави. Дотримання в Україні основних принципів оптимального оподаткування.

Податковий кодекс України:

- статті: 3, 4, 6, 9-12.

Література для поглибленого вивчення матеріалу

1. Андрущенко В., Варналій З., Прокопенко І., Тучак Т. Податкові системи зарубіжних держав : навч. посібник. Київ : Кондор, 2012. 222 с.
2. Волохова І.С., Луніна І.О., Хомутенко А.В. Трансформаційні процеси у податковій системі України : монографія / за ред. д-ра екон. наук І.С. Волохової. Одеса : Атлант, 2018. 383 с.
3. Гаркушенко О.М. Податки на продажі в цифрову епоху : уроки для України : науково-аналітична доповідь. Київ : НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 2018. 42 с.
4. Эволюционное развитие налоговых систем: теория и практика : монография / В.П.Вишневский и др.; под ред. В.П.Вишневого. Донецк : Ин-т економіки пром-сти НАН України, 2014. 144 с.
5. Экономика налоговых реформ : монография / под ред. И.А.Майбурова, Ю.Б.Иванова, Л.Л.Тарангул. Киев : Алерта, 2013. 432 с.
6. Олейнікова Л.Г. Формування конкурентоспроможної системи оподаткування в Україні. ДННУ «Акад. фін. управління». Київ, 2015. 396 с.
7. Податкова гармонізація в Україні в умовах реалізації Угоди про асоціацію між Україною і ЄС / за ред. А.М. Соколовської; ДННУ «Акад. фін. управління». Київ, 2017. 448 с.
8. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч.

посібник / за ред. Ю.Б.Іванова, І.А.Майбурова. Харків : “ВД ІНЖЕК”, 2010. 492 с.

9. Сидорович О.Ю. Діалектика оподаткування: інституціональні консенсуси і конфлікти. Тернопіль Економічна думка, 2015. 432 с.
10. Удосконалення управління державними фінансами та реформування податкової системи України : монографія / А.М. Соколовська та ін.; за ред. Т.І. Єфименко; ДНУ “Акад. фін. упр.”. Київ, 2015. 446 с.
11. Юрий С.И., Крисоватый А.И., Майбуров И.А., Кощук Т.В. Турбулентность налоговых реформ. Киев : Знання, 2011. 382 с.

Глосарій

- податкова система	- рівнонапруженість податкової політики
- система оподаткування	- еластичність податкової політики
- спеціальний податковий режим	- соціальна справедливість податкової політики
- інфляційний податок	- економічна ефективність податкової політики
- податкова політика	- податковий розрив
- податкове законодавство	- фінансовий (податковий) егоїзм
- фіскальна достатність податкової політики	- перекладання податків
- стабільність податкової політики	- ідеал оптимального оподаткування
- гнучкість податкової політики	

Теми інформаційних повідомлень і аналітичних виступів

1. Діалектика принципів розбудови податкової системи держави.
2. Податкова система України: основні етапи становлення та розвитку.
3. Проблематика розбудови податкової системи України та напрями її реформування.
4. Податкові системи зарубіжних країн [на прикладі окремої країни або міждержавного регіонального утворення].
5. Перспективи застосування в Україні зарубіжного досвіду розвитку податкових систем.
6. Податкова політика та її вплив на розвиток адміністративно-територіальних одиниць в Україні.
7. Пріоритети податкової політики держави на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни.

Запитання дискусійного характеру

- Чи потрібне реформування податкової системи України? Якщо так, то за якими її складовими?
- Чи можливо та чи доцільно застосовувати в сучасних умовах спрощений механізм оподаткування для всіх платників податків?
- Наскільки дієві сьогодні принципи податкового законодавства, зафіксовані в Податковому кодексі України?
- Наскільки позитивно впливають євроінтеграційні процеси, учасником яких є Україна, на перспективи розвитку вітчизняної податкової системи?
- Чи прийнятна залежність уряду при формуванні доходів державного бюджету України від результативності непрямого оподаткування в країні?
- Наскільки можлива й доцільна активізація застосування податкових ставок і податкових пільг в Україні як інструментів податкової політики держави?
- Чи може високий рівень оподаткування стати стимулом для розвитку інновацій? Якщо так, то за яких додаткових умов?

Тема 3. Державна податкова служба як суб'єкт податкової політики держави

Перелік питань

1. Функціональне призначення суб'єктів державної податкової політики, їх завдання в Україні.
2. Організаційна побудова, завдання та функції Державної податкової служби України.
3. Права, обов'язки та відповідальність посадових осіб Державної податкової служби України.
4. Поняття адміністрування податків і зборів, характеристика його напрямків.
5. Облік платників податків і податкових надходжень як базовий елемент податкового адміністрування.
6. Механізм реалізації контрольної функції державних податкових органів.
7. Державна податкова служба України - суб'єкт міжнародної податкової співпраці.
8. Права та обов'язки платника податків.
9. Суть і види ухилення від сплати податків.
10. Види відповідальності за податкові правопорушення; порядок розрахунку розмірів фінансових санкцій.

Порада студентів. При самостійному опрацюванні питань цієї теми особливо зверніть увагу на такі їхні аспекти:

- ✓ Суб'єкти податкової політики держави. Їх організаційна побудова, завдання та функції. Роль і призначення Міністерства фінансів України як суб'єкта податкової політики держави.
- ✓ Державна податкова служба України. Історія формування податкових органів в Україні. Організаційна структура податкових органів, їхні завдання та функції.
- ✓ Права та обов'язки працівників державних податкових і митних органів. Відповідальність посадових осіб податкових органів за виконання своїх функціональних обов'язків.
- ✓ Правове регламентування процесу оподаткування.
- ✓ Напрямки адміністрування податків і зборів органами Державної податкової служби України.

- ✓ Податкове консультування. Електронні сервіси Державної податкової служби України. Податкові консультації, їхні види, порядок надання органами Державної податкової служби України.
- ✓ Нарахування грошових зобов'язань платникам податків і зборів, форми сповіщення платників податків (податкове повідомлення-рішення, податкова вимога).
- ✓ Податковий контроль: суть, основні способи здійснення (ведення обліку платників податків, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності податкових органів, перевірки та звірки у сфері компетенції контролюючих органів).
- ✓ Облік платників податків і податкових зобов'язань. Податкова адреса платника податків. Облікові реєстри Державної податкової служби України. Особливості обліку юридичних і фізичних осіб – платників податків. Особові рахунки, порядок їх відкриття та ведення.
- ✓ Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності Державної податкової служби України.
- ✓ Об'єктивна необхідність контролю за сплатою податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Організація контрольної діяльності Державної податкової служби України по забезпеченню своєчасного і повного надходження платежів до бюджету. Види податкових перевірок, періодичність і порядок їх проведення. Оформлення наслідків ревізій, тематичних перевірок та їх реалізація.
- ✓ Міжнародна податкова співпраця: об'єкт і суб'єкти. Внутрішньоєвропейська організація податкових адміністрацій (ЮТА). Міжнародні податкові угоди. Глобальний форум з прозорості та обміну інформацією для податкових цілей. Стандарт обміну інформацією за запитом (стандарт EOIR, стандарт AEOI). Звіт «Про розмиття (ерозію) податкової бази та виведення прибутків з-під оподаткування» (Base Erosion and Profit Shifting – BEPS). План дій BEPS.
- ✓ Платник податків як суб'єкт податкових взаємовідносин. Права та обов'язки платника податків. Відповідальність за порушення у сфері оподаткування, її види, значення. Податковий борг. Система штрафних і фінансових санкцій. Адміністративні штрафи. Пеня.
- ✓ Необхідність і напрямки підвищення ефективності діяльності Державної податкової служби України.

Податковий кодекс України:

- статті: 15-21, 41-102, 109-132; розділ 18-1.

Література для поглибленого вивчення матеріалу

1. Адміністрування як фактор фіскальної та регуляторної ефективності оподаткування : монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. В.Л. Андрущенко. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2014. 332 с.
2. Матвейчук Л.О. Державне управління оподаткуванням в умовах розвитку інформаційного суспільства: досвід, тенденції, перспективи : монографія. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2016. 256 с.
3. Порядок обліку платників податків і зборів : наказ Міністерства фінансів України від 9 груд. 2011 р. № 1588.
4. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 6 берез. 2019 р. № 227.
5. Світовий досвід упровадження індикаторів результативності органів податкових адміністрацій : збірник наук. праць за матеріалами круглого столу / за заг. ред. А.М.Вдовиченка. Київ : Алерта, 2013. 106 с.
6. Цивільний кодекс України : статті: 549, 625 : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV.
7. The Code of Conduct for Business Taxation (Кодекс поведінки в оподаткуванні бізнесу), Рада Міністрів економіки і фінансів країн ЄС, грудень 1997 р. URL: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/coc_en.pdf
8. BEPS : Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/beps-440>

Глосарій

- суб'єкт податкової політики	- податкове повідомлення-рішення
- контролюючий орган	- податкова вимога
- орган стягнення	- податковий контроль
- податкова служба	- податкова інформація
- державна податкова інспекція	- основне місце обліку
- адміністрування податків	- неосновне місце обліку
- податкова консультація	- облікова картка платника податку
- узагальнююча письмова податкова консультація	- інтегрована картка платника податку
	- податковий номер

- обліковий реєстр
- електронний реєстр
- електронний ключ
- електронний підпис
- зустрічна звірка платників податку
- камеральна перевірка
- документальна перевірка
- ризикоорієнтований підхід
- документальна планова перевірка
- документальна позапланова перевірка
- документальна виїзна перевірка
- документальна невиїзна перевірка
- документальна невиїзна позапланова електронна перевірка
- фактична перевірка
- хронометраж
- податковий агент
- представник платника податку
- податкова адреса платника податку
- резидент України
- нерезидент України
- податковий менеджмент
- податкове правопорушення
- ухилення від сплати податків
- примусове стягнення
- податковий борг
- реєстр керівників платників податків - боржників
- реструктуризація податкового боргу
- безнадійний податковий борг
- строк давності
- податкова застава
- податковий пріоритет
- податковий керуючий
- адміністративний арешт майна
- апеляційне узгодження
- адміністративна санкція
- фінансова санкція
- неустойка
- штраф
- пеня
- ІОТА
- BEPS

Теми інформаційних повідомлень і аналітичних виступів

1. Еволюція суб'єктів податкової політики в Україні.
2. Взаємодія суб'єктів податкової політики в Україні, необхідність і можливості її поліпшення.
3. Державна податкова служба України: етапи розвитку та вдосконалення функцій як суб'єкта податкової політики.
4. Зміст адміністрування податків і зборів, його роль у процесі реалізації податкової політики держави.
5. Податковий облік і податкова звітність, їх місце у процесі адміністрування податків і зборів.
6. Податковий контроль як складова системи державного фінансового контролю.
7. Проблеми та напрямки вдосконалення податкового контролю в Україні.
8. Ухилення від сплати податків: причини, види, наслідки та напрямки подолання.
9. Податковий менеджмент, його організаційні та правові аспекти.

10. Вплив міжнародної податкової співпраці на систему оподаткування України.

Запитання дискусійного характеру

- Чи потрібно надавати додаткові соціальні гарантії посадовим особам Державної податкової служби України?
- Чи доцільно зменшити кількісний склад Державної податкової служби України?
- З погляду фіскальних інтересів держави, чи повинен застосовуватися термін давності для податкового боргу?
- Чи доцільно окремі адміністративні функції Державної податкової служби України віддати на аутсорсинг?
- Чи можливе сьогодні публічно-приватне партнерство у сфері оподаткування чи адміністрування податків?
- Ухилення від оподаткування та уникнення оподаткування: спільне та відмінне?
- Наскільки впливає міжнародна податкова співпраця на добробут українців?

Виробничі ситуації (завдання прикладного характеру)

1. Для забезпечення своєчасного виконання зобов'язань платниками податків складіть податковий календар на поточний рік, де необхідно зазначити кінцеві терміни:
 - а) подання податкової звітності в податкові органи,
 - б) здійснення податкових платежів по податках і зборах, податковий період щодо яких становить:
 - податковий місяць;
 - податковий квартал;
 - податковий рік.
2. ПП “Візерунок” подало в ДПІ за основним місцем реєстрації податкову декларацію з податку на додану вартість за II квартал звітного року 28 серпня.

Установіть, чи не порушило підприємство чинне податкове законодавство; за наявності такого порушення вкажіть розмір фінансової санкції.

3. ТОВ “Берізка” прострочило на 17 днів виконання зобов’язання по сплаті податку на прибуток підприємства в розмірі 21300 грн.

Розрахуйте розміри пені та штрафної (фінансової) санкції, які товариство повинно сплатити до державного бюджету за прострочення платежу.

4. ВКФ “Пальміра” своєчасно подала до ДПІ місячну звітність і сплатила до державного бюджету розраховану суму податку на додану вартість.

За результатами внутрішньої перевірки на підприємстві були виявлені арифметичні помилки при заповненні декларації з ПДВ, що призвело до заниження податкового зобов’язання на 23,6 тис. грн.

З’ясуйте порядок дій ВКФ “Пальміра” щодо погашення податкового боргу, який виник; розрахуйте розміри відповідних платежів до державного бюджету, якщо факт заниження податкового зобов’язання з ПДВ встановлено:

А - 15-го числа місяця, наступного за звітним;

Б – 25-го числа місяця, наступного за звітним.

5. ПП “Фільварок” самостійно виявило факт заниження податкового зобов’язання з екологічного податку на суму 30,0 тис. грн. за II квартал звітного року, сплатило занижену суму податкового зобов’язання 14 грудня звітного року та подало уточнюючу податкову декларацію 15 грудня звітного року.

Розрахуйте суму пені, яку ПП “Фільварок” необхідно сплатити за фактом заниження зобов’язання з екологічного податку.

6. За результатами проведеної податковими органами документальної перевірки ПП “Фільварок” донараховано за податковим повідомленням-рішенням податкове зобов’язання з екологічного податку на загальну суму 30,0 тис. грн. за другий квартал звітного року.

ПП “Фільварок” отримало податкове повідомлення-рішення про нарахування податкового зобов’язання з екологічного податку 14 грудня звітного року та виконало його 20 грудня звітного року.

Розрахуйте суму пені, яку ПП “Фільварок” необхідно сплатити за фактом заниження зобов’язання з екологічного податку.

Тема 4. Податок на додану вартість

Перелік питань

1. Економічний зміст доданої вартості, методи її розрахунку.
2. Суть податку на додану вартість, його роль у формуванні доходів державного бюджету України.
3. Історичні та правові аспекти застосування ПДВ в Україні.
4. Характеристика елементів податку на додану вартість.
5. Порядок оформлення податкової накладної.
6. Механізм нарахування та сплати ПДВ до державного бюджету.
7. Порядок складання та подання звітності по ПДВ.

Порада студентів. При самостійному опрацюванні питань цієї теми особливо зверніть увагу на такі їхні аспекти:

- ✓ Податок на додану вартість: сутність, функції та етапи розвитку. Впровадження податку на додану вартість в Україні: передумови, правова основа.
- ✓ Поняття доданої вартості, методи її розрахунку.
- ✓ Об'єкт оподаткування та база нарахування податку на додану вартість. Види операцій, які належать до об'єкта та звільнюються від оподаткування податком на додану вартість. Особливості визначення об'єкта оподаткування у різних галузях.
- ✓ Методика включення податку на додану вартість в ціни товарів, робіт і послуг. Роль податку на додану вартість у ціноутворенні в умовах ринкової системи господарювання.
- ✓ Платники, ставки і пільги по податку на додану вартість, принципи їх запровадження для операцій з окремими товарами, роботами і послугами, а також платників.
- ✓ Порядок розрахунку розміру податку на додану вартість. Визначення і сутність термінів: податковий кредит, податкове зобов'язання, бюджетне відшкодування.
- ✓ Механізм електронного адміністрування податку на додану вартість. Порядок формування податкового кредиту з податку на додану вартість. Визначення податкового зобов'язання. Порядок зменшення податкового зобов'язання на суми податкового кредиту. Реєстр податкових накладних і розрахунків коригувань до податкових накладних.

- ✓ Виникнення і порядок погашення бюджетного відшкодування по податку на додану вартість.
- ✓ Механізм і строки сплати податку на додану вартість. Податкова накладна і податковий вексель, умови їх надання та порядок оформлення. Дата виникнення податкового зобов'язання і податкового кредиту.
- ✓ Звітність платника по податку на додану вартість: зміст декларації, порядок складання і строки подання у податкову інспекцію.
- ✓ Особливості обчислення та сплати податку на додану вартість платниками різних галузей, по різних видах операцій та угод.

Податковий кодекс України:

- розділ V;
- підрозділ 2 розділу XX.

Література для поглибленого вивчення матеріалу

1. Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість : постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовт. 2014 р. № 569.
2. Порядок заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість : наказ Міністерства фінансів України від 28 січ. 2016 р. № 21.
3. Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість : наказ Міністерства фінансів України від 14 лист. 2014 р. № 1130.
4. Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних : постанова Кабінету Міністрів України від 11 груд. 2019 р. № 1165.
5. Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру податкових накладних : постанова Кабінету Міністрів України від 29 груд. 2010 р. № 1246.
6. Про затвердження Порядку ведення Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість : постанова Кабінету Міністрів України від 25 січня 2017 р. № 26.
7. Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної : наказ Міністерства фінансів України від 31 груд. 2015 р. № 1307.

8. Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість : наказ Міністерства фінансів України від 28 січ. 2016 р. № 21.

Глосарій

- додана вартість
- податок на додану вартість
- універсальний акциз
- регресивність ПДВ
- країна призначення товару
- країна походження товару
- база оподаткування ПДВ
- договірна (контрактна) вартість
- постачання товарів (послуг)
- податкова накладна
- реєстрація податкових накладних
- ЄДРПН
- розрахунок коригування до податкових накладних
- податкове зобов'язання
- податковий кредит
- електронне адміністрування ПДВ
- бюджетне відшкодування ПДВ
- податковий вексель
- спеціальний режим оподаткування ПДВ

Теми інформаційних повідомлень і аналітичних виступів

1. Оподаткування доданої вартості в контексті історичного досвіду та міжнародної практики.
2. ПДВ як складова системи універсальних акцизів.
3. Оцінка ролі податку на додану вартість як фіскального інструменту держави.
4. Регулятивний потенціал податку на додану вартість.
5. Необхідність і напрямки вдосконалення оподаткування доданої вартості в Україні.

Запитання дискусійного характеру

- Який універсальний акциз найбільш прийнятний з погляду сучасних потреб розвитку національної економіки України?
- Чи доцільно добровільно реєструватися платником ПДВ?
- За яких умов і для яких платників податків доцільно застосовувати спеціальний режим оподаткування ПДВ?
- Яка можливість і доцільність диференціації ставок ПДВ в Україні?
- Наскільки фіскально та економічно ефективно запровадження податку на електронні послуги («податку на Google») в Україні?

Виробничі ситуації (завдання прикладного характеру)

1. ПП “Антей” займається виробничою діяльністю та зареєстроване в ДПІ як платник податку на додану вартість. Розрахуйте ціну

реалізації продукції ПП “Антей”, використовуючи дані, наведені в таблиці:

Товар	Собівартість виготовлення, грн.	Рентабельність, %	Примітка
А	1236	5	-
Б	2418	11	продукція звільнена від оподаткування ПДВ
В	3225	8	продукція реалізована на експорт
Г	4376	7	продукція звільнена від оподаткування ПДВ, реалізована на експорт

2. ВКФ “Комфорт-сервіс” займається виробничою діяльністю та зареєстрована в ДПІ як платник податку на додану вартість. Протягом звітнього місяця фірмою виготовлено та реалізовано продукції в обсязі 245,6 тис. грн. Затрати на її виробництво та реалізацію склали 124,8 тис. грн., у тому числі протягом звітнього періоду придбано сировини та матеріалів на суму 9,8 тис. грн. (разом із ПДВ). Крім того, підприємство придбало товари невиробничого призначення на загальну суму 2,6 тис. грн. (разом з ПДВ). Партнери підприємства - продавці товарів своєчасно зареєстрували відповідні податкові накладні в ЄДРПН на всю суму податкового кредиту.

Розрахуйте розмір ПДВ, який фірма зобов’язана перерахувати до державного бюджету за результатами роботи протягом звітнього місяця.

3. Розрахуйте розмір бюджетного відшкодування ПДВ, на яке може претендувати ПП “Мельпомена”, якщо до результатів його виробничо-господарської діяльності в звітному місяці належать такі показники:
- обсяг придбання сировини, матеріалів, призначених для використання в господарській діяльності підприємства, у контрагентів, які є платниками ПДВ на загальних підставах, - 456,8 тис. грн. (без ПДВ);

- обсяг реалізації готової продукції – 498,7 тис. грн. (без ПДВ), у тому числі обсяг реалізації готової продукції на експорт – 125,8 тис. грн.

Партнери підприємства - продавці товарів своєчасно зареєстрували відповідні податкові накладні в ЄДРПН на всю суму податкового кредиту.

4. ПАТ “Євротон” займається виробничою діяльністю та зареєстрована в ДПІ як платник податку на додану вартість. Протягом звітного періоду товариством виготовлено та реалізовано 2300 одиниць продукції за ціною виробника 3450 грн. Водночас на суму 1760,2 тис. грн. придбано сировину, матеріали, електроенергію, вартість яких згідно з чинним законодавством віднесена до витрат, пов’язаних з господарською діяльністю підприємства.

У цьому ж податковому періоді товариство провело додаткову емісію акцій на загальну суму 300,0 тис. грн.

Партнери підприємства - продавці товарів своєчасно зареєстрували відповідні податкові накладні в ЄДРПН на всю суму податкового кредиту.

Розрахуйте розмір ПДВ, який ПАТ необхідно перерахувати до державного бюджету, якщо при купівлі оборотних активів у цьому періоді сплачено ПДВ.

5. ТОВ “Експерт” займається виробничою діяльністю та зареєстроване в ДПІ як платник податку на додану вартість. Протягом попереднього календарного року підприємством виготовлено та реалізовано товарів на суму 173,4 млн. грн., у тому числі обсяг реалізації товарів, що оподатковуються ПДВ, склав 145,4 млн. грн. За цей же період товариством придбано та введено в експлуатацію основні засоби, які використовуються підприємством у процесі виготовлення всієї продукції, вартістю 13,2 млн. грн., у тому числі ПДВ.

Проведіть розподіл суми ПДВ по придбаних основних засобах за групами продукції підприємства, що оподатковується ПДВ і звільнена від оподаткування ПДВ.

6. ПАТ “Олійно-жировий комбінат”, будучи платником податку на додану вартість на загальних підставах, займається переробкою соняшнику та виробництвом соняшникової олії. Протягом звітного місяця товариством проведені такі господарські операції:

1. Покупцям відвантажена готова продукція на загальну суму 8,6 млн. грн. (разом з ПДВ), у т.ч. на експорт – в обсязі 1,8 млн. грн.
2. Придбано (виготовлено) товари, послуги та необоротні активи з метою їх використання в межах господарської діяльності на загальну суму 6,9 млн. грн. (разом з ПДВ).
3. Після постачання товарів/послуг контрагентами підприємства надані підтверджуючі документи про вчинення ними таких дій:
 - ПрАТ “Експо” зменшило обсяг наданих послуг на суму 1,8 тис. грн. (разом з ПДВ);
 - ТОВ “Глен” повернуло попередню оплату на суму 5,3 тис. грн. (разом з ПДВ);
 - ПП “Алекс” повернуло кошти на суму 0,4 тис. (разом з ПДВ);
 - ПП “Вітан” здійснило коригування кількісних і вартісних показників на суму 0,6 тис. грн. (разом з ПДВ).

Партнери підприємства - продавці товарів своєчасно зареєстрували відповідні податкові накладні в ЄДРПН на всю суму податкового кредиту.

Відповідно до наведених даних складіть декларацію з ПДВ. Розрахуйте розмір ПДВ, який товариство повинно сплатити до державного бюджету.

7. Розрахуйте розмір ПДВ, який ТОВ “Житловик” повинно сплатити до державного бюджету, за таких умов:

1. У січні, згідно з податковою накладною № 21, закуплено сировину на 736,0 тис. грн., у т.ч. ПДВ. Обсяг реалізації продукції в цьому періоді склав 972,0 тис. грн.
2. У лютому, згідно з податковою накладною № 31, закуплено матеріалів на 398,9 тис. грн., у т.ч. ПДВ. Обсяг реалізації продукції за цей період склав 372,9 тис. грн.
3. У березні закуплено сировини на 349,2 тис. грн., але податкові накладні оформлені на 340,1 тис. грн. Обсяг продажу продукції підприємства склав 705,7 тис. грн.

Укажіть строки подання товариством звітності по ПДВ, його податкових розрахунків з державним бюджетом, а також умови одержання підприємством бюджетного відшкодування.

8. ПП “А-Стиль” є платником податку на додану вартість на загальних підставах. Результати його господарської діяльності в лютому та березні звітного року характеризуються даними, наведеними в таблиці:

Господарська операція	Обсяг господарської операції, млн. грн. (разом з ПДВ)	Дата відвантаження/отримання товарів	Дата зарахування/списання коштів
Поставка готової продукції			
1	22,5	2 лютого	14 лютого
2	52,0	15 лютого	3 березня
3 (продаж товарів бюджетній установі)	72,1	21 лютого	27 березня
4	12,0	5 березня	18 березня
5	18,4	14 березня	28 лютого
Купівля сировини, яка використовується в господарській діяльності підприємства			
6	16,4	12 лютого	10 лютого
7	39,5	18 лютого	6 березня
8	6,7	7 березня	27 лютого
9	42,6	18 березня	28 лютого
10	18,1	19 березня	31 березня

Партнери підприємства - продавці товарів своєчасно зареєстрували відповідні податкові накладні в ЄДРПН на всю суму податкового кредиту.

Розрахуйте розміри зобов'язання ПП “А-Стиль” по ПДВ за проведеними господарськими операціями, а також укажіть строки їх виконання.

Тема 5. Акцизний податок

Перелік питань

1. Економічний зміст специфічних акцизів і необхідність їх запровадження.
2. Еволюційні та правові засади функціонування акцизного податку в Україні.
3. Характеристика елементів акцизного податку.
4. Механізм нарахування та сплати акцизного податку в державний бюджет України.
5. Особливості механізму специфічного акцизного оподаткування операцій з окремими групами підакцизних товарів:
 - етиловим спиртом;
 - алкогольною продукцією;
 - тютюновими виробами;
 - пальним.
6. Порядок складання та подання звітності по акцизному податку.

Порада студентові. При самостійному опрацюванні питань цієї теми особливо зверніть увагу на такі їхні аспекти:

- ✓ Акцизний податок як форма специфічних акцизів. Еволюція акцизного податку та світовий досвід його використання.
- ✓ Платники акцизного податку в Україні. Об'єкт оподаткування; групи товарів, що оподатковуються акцизним податком.
- ✓ Види ставок акцизного податку. Порядок включення акцизного податку в ціну товарів, механізм нарахування і сплати акцизного податку. Особливості нарахування акцизного податку при застосуванні різних видів ставок.
- ✓ Пільги з акцизного податку, умови їх застосування.
- ✓ Особливості справляння до державного бюджету акцизного податку з окремих видів товарів: алкогольних напоїв, тютюнових виробів, етилового спирту, пального. Податкові пости, податкові склади. Система електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового (СЕАРП та СЕ). Марки акцизного податку. Порядок виробництва, придбання акцизних марок і маркування підакцизних товарів.
- ✓ Строки сплати акцизного податку та подання відповідної декларації.

- ✓ Особливості механізму оподаткування акцизним податком операцій з підакцизними товарами в роздрібній торговельній мережі.

Податковий кодекс України:

- розділ VI;
- підрозділ 5 розділу XX.

Література для поглибленого вивчення матеріалу

1. Деякі питання електронного адміністрування реалізації пального та спирту етилового : постанова Кабінету Міністрів України від 24 квіт. 2019 р. № 408.
2. Коротун В.І., Кошук Т.В., Новицька Н.В., Хлебнікова І.І. Податкове регулювання ринку тютюнових виробів в умовах його трансформації /за заг. ред. Т.В. Кошук. Ірпінь; Хмельницький, 2020. 133 с.
3. Про затвердження Положення про виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів : постанова Кабінету Міністрів України від 27 груд. 2010 р. № 1251.
4. Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру акцизних накладних : постанова Кабінету Міністрів України від 24 лют. 2016 р. № 114.
5. Про затвердження форм заяви про реєстрацію платника акцизного податку з реалізації пального або спирту етилового та/або акцизних складів, акцизної накладної, розрахунку коригування акцизної накладної, заявки на поповнення (коригування) залишку пального, заявки на поповнення (коригування) залишку спирту етилового, Порядку заповнення акцизної накладної, розрахунку коригування акцизної накладної, заявки на поповнення (коригування) залишку пального, заявки на поповнення (коригування) залишку спирту етилового : наказ Міністерства фінансів України від 27 лист. 2020 р. № 729.
6. Про затвердження Порядку роботи представників контролюючих органів на акцизних складах та податкових постах, що утворюються на території підприємств, де виробляється продукція з використанням спирту етилового та біоетанолу, які отримуються за нульовою ставкою акцизного податку : наказ ДПА України від 23 січ. 2015 р. № 9.

7. Про затвердження форми декларації акцизного податку, Порядку заповнення та подання декларації акцизного податку : наказ Міністерства фінансів України від 23 січ. 2015 р. № 14.
8. Про затвердження форми Декларації про максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію), Порядку складання та подання Декларації про максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію) : наказ Міністерства фінансів України від 25 бер. 2015 р. № 359.
9. Трансформація акцизної політики в Україні : монографія / В.І.Коротун та ін.; за заг. ред. В.І.Коротуна. Ірпінь : Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2015. 404 с.

Глосарій

- спеціальний акциз	- ТВЕН
- акцизний податок	- теорія оптимального оподаткування
- “вмонтований стабілізатор” економічного циклу	- змішана система оподаткування акцизним податком
- підакцизний товар	- максимальна роздрібна ціна
- оподатковуваний оборот	- мінімальне податкове зобов’язання
- податковий пост	- СЕАРП та СЕ
- акцизний склад	- податковий вексель
- акцизна марка	- акцизна накладна
- електронна акцизна марка	- ЄРАН
- алкогольні напої	
- тютюнові вироби	

Теми інформаційних повідомлень і аналітичних виступів

1. Акцизний податок як специфічний інструмент оподаткування споживання.
2. Акцизний податок – “вмонтований стабілізатор” розвитку національної економіки.
3. Тенденції розвитку специфічного акцизного оподаткування в Україні.

Запитання дискусійного характеру

- Чи існує верхня межа ставок акцизного податку? Якщо так, то чим вона повинна бути зумовлена?
- Яка можливість запровадження нових видів підакцизних товарів в Україні?

Виробничі ситуації (завдання прикладного характеру)

1. Розрахуйте ціну реалізації підакцизної продукції ПАТ “Агромаркет” - платника податку на додану вартість, якщо собівартість її виробництва склала 25, 2 тис. грн., рентабельність – 11%, ставка акцизного податку – 1,2 тис. грн. за одиницю продукції.

2. ПАТ “Богдан-авто” протягом звітного місяця виготовило та реалізувало такі підакцизні товари:

То-вар	Обсяг реалі-зації, од.	Ставка акцизного податку	Об’єм циліндрів двигуна, куб. см	Примітка
А	600	0,003 євро / куб. см	1500	-
Б	220	0,005 євро / куб. см	1000	продукція реалізована на експорт
В	340	0,653 євро / куб. см	800	в останній день місяця 35 одиниць продукції повернуто покупцем виробникові для усунення браку
Г	250	109 євро за штуку	-	-

Розрахуйте розмір зобов’язання товариства по акцизному податку.

Довідка: офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на:

- перший день звітного кварталу – 30,76 грн./євро;
- день реалізації товарів А і Б – 30,86 грн./євро;
- день реалізації товарів В і Г – 30,56 грн./євро;
- перший день звітного місяця – 30,70 грн./євро.

3. Протягом звітного місяця лікєро-горілчанним заводом реалізовано 200,4 тис. літрів алкогольної продукції, виробництво якої характеризується такими даними:

- вміст алкоголю – 27,5%;
- собівартість - 131,2 грн./літр;
- рентабельність – 18%;
- ставка акцизного податку – 133,31 грн. за 1 літр 100-відсоткового спирту.

Розрахуйте ціну реалізації алкогольної продукції та розміри зобов'язань підприємства по непрямим податках.

4. ПрАТ “Кондор” займається виробничою діяльністю та зареєстрована в ДПІ як платник податку на додану вартість. Протягом звітного місяця товариством виготовлено та реалізовано такі товари:

Товар	Обсяг реалізації, од.	Собівартість, грн.	Рентабельність, %	Ставка акцизного податку	Примітка
А	2600	1386	15	25 грн./од.	-
Б	1520	2198	10	12%	-
В	2560	4005	3	12%	продукція реалізована на експорт
Г	3140	3410	7	20 грн./од.	продукція реалізована на експорт

Розрахуйте розмір непрямих податків, які товариство повинно перерахувати до державного бюджету, якщо за цей місяць сума податкового кредиту по ПДВ склала 184,3 тис. грн.

5. ТОВ “Комплект” замовило та оплатило під розфасовку тютюнових виробів акцизні марки, а саме:

Вага тютюнових виробів, г	Кількість акцизних марок, од.
2	200
5	250
10	120

Розрахуйте розмір і вкажіть строки сплати акцизного податку товариством, якщо заявлена ним максимальна роздрібна ціна тютюнових виробів складає 1622,48 грн./кг.

6. Протягом звітного податкового періоду тютюновою фабрикою виготовлено та реалізовано 235,6 млн. штук тютюнових виробів, у тому числі: 185,9 млн. штук – сигарети з фільтром; решта – сигарети без фільтра.

Підприємством встановлена максимальна роздрібна ціна (без ПДВ і акцизного податку) на власну продукцію в розмірі 50,0 грн. за одну пачку (20 штук) сигарет з фільтром і 38,0 грн. за одну пачку (20 штук) сигарет без фільтру.

Розрахуйте суму акцизного податку, яку підприємство зобов'язане перерахувати до державного бюджету за фактом реалізації тютюнових виробів.

7. ТОВ “Реал” займається виробничою та торговельною діяльністю, результати якої за звітний місяць характеризуються такими показниками:

- обсяг виробництва та реалізації підакцизної продукції А – 535 од.;

- ціна реалізації підакцизної продукції А (без ПДВ) – 5124,7 грн./од.;

- обсяг придбання сировини та матеріалів, які надалі були використані в господарській діяльності, - 1346,8 тис. грн. (разом з ПДВ);

- обсяг придбання товару Б – 1285 од.;

- ціна придбання товару Б (разом з ПДВ) – 1675 грн./од.;

- обсяг реалізації товару Б – 1095 од.;

- ціна реалізації товару Б (разом з ПДВ) – 1768 грн./од.

Розрахуйте розмір непрямих податків, які товариство повинно перерахувати до державного бюджету за результатами виробничої та торговельної діяльності у звітному місяці, якщо ставка акцизного податку складає 12%.

8. Громадянин Федюк В.В. у травні поточного року переобладнав вантажний транспортний засіб 2019 року випуску в легковий автомобіль з дизельним двигуном з об'ємом циліндрів 1800 куб. см. У другому кварталі поточного року він отримав документ про відповідність переобладнаного автомобіля вимогам безпеки дорожнього руху.

Укажіть, які наслідки з погляду виконання податкових зобов'язань громадянином Федюком В.В. має така операція; розрахуйте розмір цих податкових зобов'язань.

Довідка: 1) ставка акцизного податку по переобладнаному транспортному засобу складає – 1,923 євро/куб. см;

- 2) офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на: - перший день кварталу, в якому здійснено переобладнання автомобіля, – 30,86 грн./євро;
- дату переобладнання автомобіля – 30,96 грн./євро.

9. Основний вид економічної діяльності ПП “Берізка” - роздрібний продаж продовольчих товарів, у тому числі алкогольних напоїв і тютюнових виробів.

Протягом звітної періоду підприємством реалізовано такі товари:

Вид товару	Вартість реалізації (без ПДВ), тис. грн.
Лікєро-горілчана продукція	308,6
Пиво	242,8
Тютюнові вироби	415,1

Розрахуйте суму акцизного податку, яку підприємство зобов’язане перерахувати до державного бюджету за фактом роздрібного продажу підакцизних товарів; укажіть порядок проведення розрахунків і подання податкової звітності.

10. ПП “Рута”, платник ПДВ, займається роздрібною торгівлею продовольчими товарами. Протягом звітної місяця підприємством реалізована така підакцизна продукція:

Вид продукції	Обсяг реалізації, од.	Ціна придбання (разом з ПДВ), грн./од.	Ціна реалізації (без ПДВ), грн./од.
Виноградні вина	2100	178,4	222,3
Зброджені напої	1860	169,6	212,8
Натуральні вина	2430	205,7	254,2
Пиво	4670	26,1	47,6

Розрахуйте розміри податкових зобов’язань ПП “Рута” за фактом роздрібною торгівлі підакцизною продукцією, вкажіть строки їх виконання.

Тема 6. Митні платежі як складова податкової системи України

Перелік питань

1. Цілі, інструменти та результативність митної політики в Україні.
2. Законодавчі аспекти застосування процедур митного оформлення товарів, робіт і послуг в Україні; види митних платежів.
3. Економічний зміст, форми та види мита.
4. Порядок розрахунку суми мита та його сплати до державного бюджету України.
5. Особливості акцизного (універсального та специфічного) оподаткування товарів, що перетинають митний кордон України.
6. Порядок застосування юридичними та фізичними особами пільг при здійсненні митних платежів.
7. Характеристика єдиного збору, який справляється в пунктах пропуску через державний кордон України.

Порада студентів. При самостійному опрацюванні питань цієї теми особливо зверніть увагу на такі їхні аспекти:

- ✓ Митно-тарифна політика держави та її вплив на економічну незалежність країни, захист вітчизняного товаровиробника та кон'юнктури внутрішнього ринку.
- ✓ Термінологія митної справи: митна територія, митний кордон, перетин митного кордону, митний режим, митне оформлення, митне оподаткування, митний контроль, митна декларація, декларанти.
- ✓ Особливості мита як непрямого податку на споживання. Передумови застосування експортного та імпортного мита, досвід окремих країн світу та України в регулюванні зовнішньої торгівлі за допомогою мита.
- ✓ Митний тариф України. Види мита, їх відмінності й умови застосування: адвалорне, специфічне, комбіноване. Особливі види мита: сезонне, антидемпінгове, компенсаційне.
- ✓ Платники й об'єкт оподаткування митом. Митна вартість, порядок її розрахунку.
- ✓ Пільги щодо сплати мита для юридичних і фізичних осіб: направленість, порядок запровадження та зміни. Преференції. Квотування експорту та імпорту товарів.

- ✓ Види ставок мита. Порядок розрахунку його розміру та сплати.
- ✓ Значення мита як джерела доходів державного бюджету.
- ✓ Інші митні доходи держави. Оподаткування експортних та імпорتنих операцій податком на додану вартість. Порядок оподаткування акцизним податком операцій з імпортними товарами.
- ✓ Єдиний збір, який справляється при перетині митних кордонів України, порядок його застосування.

Податковий кодекс України:

- статті: 185, 187-188, 190-191, 195-197, 206, 213-214, 216, 218, 219, 227;
- підрозділ 3 розділу ХХ.

Література для поглибленого вивчення матеріалу

1. Актуальні питання теорії та практики митної справи : монографія / за заг. ред. І.Г. Бережнюка; Держ. наук.-досл. ін.-т митної справи. Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. 428 с.
2. Митний кодекс України : розділи III, V, IX : Закон України від 13 бер. 2012 р. № 4495-VI.
3. Про внесення змін до Закону України “Про запровадження єдиного збору, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України” : Закон України від 12 лип. 2001 р. № 2659-III.
4. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну : Закон України від 22 груд. 1998 р. № 332-XIV.
5. Про затвердження Порядку справляння митних платежів при ввезенні на митну територію України товарів громадянами : наказ Міністерства фінансів України від 22 трав. 2012 р. № 581.
6. Про затвердження Порядку справляння плати за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установленим для них : наказ Міністерства фінансів України від 23 жовт. 2017 р. № 862.
7. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту : Закон України від 22 груд. 1998 р. № 330-XIV.
8. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту : Закон України від 22 груд. 1998 р. № 331-XIV.

9. Про Митний тариф України : Закон України від 4 черв. 2020 р. № 674-ІХ.
10. Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи : Закон України від 12 верес. 2019 р. № 78-ІХ.
11. Щодо оподаткування товарів залежно від обраного митного режиму : лист Державної митної служби України від 27 верес. 2011 р. № 11.1/2-1513523-ЕП.

Глосарій

- митна територія держави	- митні формальності
- митний кордон	- УКТ ЗЕД
- переміщення через митний кордон	- Гармонізована система опису та кодування товарів
- країна походження товарів	- митна вартість
- діагональна кумуляція	- фактурна вартість
- митний режим	- сумарна фактурна вартість
- імпорт	- декларація митної вартості
- реімпорт	- митна декларація
- експорт	- попередня митна декларація
- реекспорт	- електронна митна декларація
- транзит	- декларант
- тимчасове ввезення (вивезення)	- статус імпортера
- митний склад	- мито
- спеціальна митна зона	- адвалорне мито
- магазин безмитної торгівлі	- специфічне мито
- переробка на митній території України	- комбіноване мито
- переробка за межами митної території України	- ввізне (імпортне) мито
- знищення (руйнування)	- вивізне (експортне) мито
- відмова на користь держави	- сезонне мито
- “зелений коридор”	- особливе мито
- митна політика	- авальований вексель
- митне регулювання	- умовне звільнення від оподаткування
- митний контроль	- повне умовне звільнення від оподаткування
- митне оформлення	- єдиний збір

Теми інформаційних повідомлень і аналітичних виступів

1. Митні платежі як інструменти податкової та митної політики держави.

2. Митне оподаткування як метод регулювання економічних і соціальних процесів у державі.
3. Фіскальний потенціал митних платежів в Україні.
4. Вплив митних платежів на формування результатів фінансово-господарської діяльності експортерів та імпортерів в Україні.
5. Необхідність і можливості вдосконалення механізму застосування митних платежів в Україні відповідно до стандартів Європейського Співтовариства.

Запитання дискусійного характеру

- Наскільки доцільне й економічно ефективно встановлення пільгових ставок податків для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності?
- Яким видам ставок - адвалорним чи специфічним - доцільно надавати перевагу при митному оподаткуванні?

Виробничі ситуації (завдання прикладного характеру)

1. Протягом звітної періоду ТОВ "Гарт" - платник податку на додану вартість виготовило та реалізувало за ціною виробника (4,0 тис. грн.) 7035 одиниць продукції, в тому числі на експорт – 4325 одиниць. Факт експорту підтверджується довідкою банку про надходження на рахунок клієнта іноземної валюти, а також документами митниці. Розмір податкового кредиту за звітний період склав 272,8 тис. грн.

Розрахуйте розмір непрямих податків, які товариство повинно сплатити до державного бюджету, якщо ставка акцизного податку – 4,16 грн. за одиницю продукції, експортного мита – 0,2 євро за одиницю продукції.

Довідка: курс гривні до іноземної валюти встановлено обслуговуючим банком на:

- перший день звітної кварталу – 30,96 грн./євро;
- дату оформлення митної декларації – 30,71 грн./євро;
- дату надходження валютної виручки – 30,92 грн./євро.

офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на:

- перший день звітної кварталу – 30,76 грн./євро;
- дату оформлення митної декларації – 30,56 грн./євро;
- дату надходження валютної виручки – 30,86 грн./євро.

2. Суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності ПП "Гедеон" імпортував в Україну такі товари:

Товар	Обсяг імпорту	Митна вартість, євро	Ставка мита	Ставка акцизного податку
А	981,7 тис. од.	43200	5 євро / 1000 од.	72,7 грн. / 1000 од.
Б*	28,0 тис. од.	752670	0 %	-
В	580 кг	211360	20%	12%

* товар Б – лікарські засоби, дозволені до застосування в Україні та внесені до Державного реєстру лікарських засобів.

Розрахуйте вартість митного оформлення імпортованих ПП “Гедеон” товарів.

Довідка: офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на:

- дату придбання товарів – 30,86 грн./євро;
- дату оформлення митної декларації – 30,56 грн./євро.

3. ПП “Пегас” здійснює експортно-імпортні операції. За звітний податковий період на експорт за іноземну валюту реалізовано товар на суму 0,4 млн. доларів США. Факт експорту підтверджується довідкою банку про надходження іноземної валюти на рахунок клієнта, а також документами митниці. Ставка експортного мита – 10%.

Водночас підприємством імпортовано такі товари:

Товар	Обсяг імпорту, л	Митна вартість, \$	Ставка мита, євро/л	Ставка акцизного податку
Пиво солодове	2300	3820	0,5	59,82 грн./л
Вина натуральні	800	1000	3	12,23 грн./л
Інші зброджені напої (вміст спирту - 28%)	230	1700	0,5	133,31 грн./1 л 100% спирту

Розрахуйте розмір податкових зобов'язань підприємства, які виникли за результатами його експортно-імпортних операцій.

Довідка: офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на:

- дату придбання товарів – 30,86 грн./євро; 27,94 грн./\$;
- дату оформлення митної декларації – 30,56 грн./євро; 27,73 грн./\$.

4. ВКФ “Барвінок” закупила за кордоном взуття (630 пар) за ціною 28 доларів США. Ставка ввізного мита на день оформлення митної декларації - 10%.

Протягом звітнього періоду все імпортоване взуття було реалізовано в Україні за ціною 3050 грн. (разом з ПДВ).

Розрахуйте розмір непрямих податків, які фірма зобов'язана перерахувати до державного бюджету за операціями імпорту та наступного продажу товарів.

Довідка: офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на:

- дату укладання зовнішньоекономічного контракту – 28,58 грн./\$;
- дату придбання товарів – 28,94 грн./\$;
- дату оформлення митної декларації – 28,73 грн./\$.

5. ПП “Едельвейс” імпортувало такі тютюнові вироби:

Показник	Виріб	
	А	Б
Обсяг імпорту	5,3 млн. шт.	268,8 кг
Контрактна вартість, тис. євро	1322,0	584,0
Митна вартість, тис. євро	1390,0	596,0
Задекларована максимальна роздрібна ціна (без ПДВ і акцизного податку)	55,4 грн./20 шт.	-
Ставка акцизного податку:		
специфічна	2257,4 грн./1000 шт.	2836,08 грн./кг
адвалорна, %	12,0	-
Мінімальне акцизне податкове зобов'язання	3019,85 грн./1000 шт.	-
Ставка мита	5 євро/1000 шт.	1,0%

Розрахуйте вартість митного оформлення імпортованих тютюнових виробів.

Довідка: офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на :

- дату придбання товарів – 30,86 грн./євро;
- дату оформлення митної декларації – 30,56 грн./євро;
- дату реалізації товарів – 30,76 грн./євро.

6. ПАТ “Кондор” імпортувало 165 одиниць підакцизної продукції за ціною 1110 доларів США. Ставка імпортного мита – 10%, акцизного податку - 436 євро/од.

Протягом звітнього періоду 94 одиниці імпортованого товару було реалізовано в Україні за ціною 67,8 тис. грн. (разом з ПДВ).

Розрахуйте розмір непрямих податків, які ПАТ “Кондор” зобов’язане сплатити до державного бюджету за операціями імпорту та наступної реалізації товарів.

Довідка: офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на:

- дату придбання товарів – 30,86 грн./євро; 27,94 грн./\$;
- дату оформлення митної декларації – 30,56 грн./євро; 27,73 грн./\$.

7. Протягом звітного періоду ТОВ “Родвас”, зареєстроване як платник податку на додану вартість, імпортувало та реалізувало в Україні такі товари:

Імпорт				
товар	обсяг	митна вартість, євро	ставка акцизного податку	ставка ввізного мита
А	1750 од.	13600	12%	10%
Б	1850 кг	1760	19 євро/1000 кг	15 євро/1000 кг
В	9180 кг	19480	-	10%, але не менш як 0,6 євро /кг
Продаж				
товар	обсяг	ціна реалізації (без ПДВ), грн.		
А	1260 од.	295		
Б	230 кг	844		
В	1030 кг	123		

Розрахуйте розмір непрямих податків, які товариство зобов’язане сплатити до державного бюджету за проведеними імпортними й торговельними операціями.

Довідка: офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на:

- дату придбання товарів – 30,86 грн./євро;
- дату оформлення митної декларації – 30,56 грн./євро;
- дату реалізації товарів – 30,76 грн./євро.

8. Громадянин Гресь Р.М. за 5200 доларів США придбав за кордоном новий легковий автомобіль з об’ємом двигуна 2000 куб. см. Його страхові витрати на доставку транспортного засобу до митного кордону України склали 120 доларів США.

Розрахуйте вартість митного оформлення придбаного автомобіля, якщо на день оформлення митної декларації ставка ввізного мита - 10%, ставка акцизного податку – 0,102 євро/куб. см.
Довідка: офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на:

- дату придбання автомобіля – 30,86 грн./євро; 27,94 грн./\$;
- дату оформлення митної декларації – 30,56 грн./євро; 27,73 грн./\$.

9. Громадяниці Цибуляк О.В. міжнародним поштовим відправленням надіслано мобільний пристрій вартістю 450 євро.

Розрахуйте вартість митного оформлення такого товару.

Довідка: офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на:

- дату надсилання товару – 30,86 грн./євро;
- дату митного оформлення товару – 30,56 грн./євро;
- дату отримання товару – 30,76 грн./євро.

10. Громадянин Савченко П.О. подорожує автомобільним транспортом. Протягом однієї доби він учинив такі дії:

- перетнув митний кордон України з метою відвідати Молдову; у супроводжуваному ним багажу виявлено товари, сумарна фактурна вартість яких становить 50 євро;

- повернувся в Україну; у супроводжуваному ним багажу виявлено товари, сумарна фактурна вартість яких становить 750 євро.

Зазначте порядок дій громадянина Савченка П.О. щодо декларування товарів і виконання податкових зобов'язань, які в нього виникли за фактами перетину митного кордону України.

Довідка: офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на:

- дату виїзду з України – 30,86 грн./євро;
- дату в'їзду в Україну – 30,81 грн./євро.

МОДУЛЬ 2

ПРИБУТКОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ І ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ІНШІ СКЛАДОВІ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Тема 7. Податок на прибуток підприємств

Перелік питань

1. Еволюційні та правові засади прибуткового оподаткування підприємств в Україні.
2. Суб'єкти податку на прибуток підприємств.
3. Порядок розрахунку розміру об'єкта податку на прибуток.
4. Амортизаційні відрахування: зміст, методи і порядок розрахунку.
5. Зміст і характеристика видів податкових різниць як складової об'єкта податку на прибуток підприємств.
6. Пільги по податку на прибуток підприємств.
7. Механізм нарахування та сплати податку на прибуток підприємств.
8. Особливості оподаткування податком на прибуток операцій особливого виду.
9. Порядок складання та подання звітності по податку на прибуток підприємств.

Порада студентові. При самостійному опрацюванні питань цієї теми особливо зверніть увагу на такі їхні аспекти:

- ✓ Прибуткове оподаткування в системі податків з підприємств та організацій, його фіскальне та регулююче призначення. Характеристика прибутку підприємств як об'єкта оподаткування.
- ✓ Платники податку та об'єкт оподаткування. Особливості визначення статусу резидента України для суб'єктів господарювання. Місце ефективного управління в Україні. Контрольована іноземна компанія (КІК). Порядок розміру оподаткованого прибутку. Склад доходів підприємств. Основні елементи витрат підприємств.
- ✓ Групування основних засобів. Порядок нарахування амортизації для цілей оподаткування прибутку підприємства. Методи нарахування амортизаційних відрахувань.

- ✓ Податкові різниці: суть, склад, види. Порядок урахування податкових різниць при розрахунку розміру об'єкта податку на прибуток підприємств.
- ✓ Ставки податку на прибуток підприємств і сфера їх застосування.
- ✓ Сутність операцій особливого виду. Оподаткування доходів від страхової діяльності. Особливості механізму оподаткування доходів від букмекерської діяльності, діяльності з випуску та розповсюдження лотерей, грального бізнесу, в тому числі азартних ігор.
- ✓ Пільги по податку на прибуток. Умови застосування окремих пільг.
- ✓ Поняття неприбуткової установи (організації). Види їхніх доходів, які звільняються від оподаткування.
- ✓ Порядок розрахунку та сплати податку на прибуток до державного бюджету. Податкові періоди по податку на прибуток підприємств. Звітність підприємства по податку на прибуток, порядок її заповнення.
- ✓ Переваги та недоліки чинного механізму застосування податку на прибуток підприємств.

Податковий кодекс України:

- розділ III;
- підрозділ 4 розділу XX.

Література для поглибленого вивчення матеріалу

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV.
2. Про затвердження Порядку ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій, включення неприбуткових підприємств, установ та організацій до Реєстру та виключення з Реєстру : постанова Кабінету Міністрів України від 13 лип. 2016 р. № 440.
3. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” : наказ Міністерства фінансів України від 29 лист. 1999 р. № 290.
4. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” : наказ Міністерства фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318.

5. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 “Податок на прибуток” : наказ Міністерства фінансів України від 28 груд. 2000 р. № 353.
6. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” : наказ Міністерства фінансів України від 27 квіт. 2000 р. № 92.
7. Про затвердження форми Звіту про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації : наказ Міністерства фінансів України від 17 черв. 2016 р. № 553.
8. Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств : наказ Міністерства фінансів України від 20 жовт. 2015 р. № 897.
9. Про затвердження форми та Порядку складання Звіту про контрольовані операції : наказ Міністерства фінансів України від 18 січ. 2016 р. № 8.
10. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15 лип. 2021 р. № 1667-IX.

Глосарій

- прибуток	- прискорена амортизація
- корпоративний прибутковий податок	- амортизаційні відрахування
- глобальна податкова ставка	- норма амортизаційних відрахувань
- податок на прибуток	- балансова вартість
- податок на дохід	- вартість, яка амортизується
- юридична особа – резидент	- залишкова вартість
- резидент Дія Сіті	- гудвіл
- юридична особа - нерезидент	- податкові різниці
- постійне представництво нерезидента в Україні	- фінансові операції
- місце ефективного управління	- оперативний лізинг (оренда)
- КІК	- фінансовий лізинг (оренда)
- податкова адреса юридичної особи	- бартер
- пов’язана особа	- фінансова допомога
- доходи	- безнадійна заборгованість
- витрати	- фінансовий результат до оподаткування
- необоротні активи	- податковий компроміс
- основні засоби	- авансові внески податку на прибуток
- нематеріальні активи	- неприбуткові установи (організації)
- амортизація	

Теми інформаційних повідомлень і аналітичних виступів

1. Податок на прибуток підприємств як інструмент державного регулювання економічних процесів.
2. Вплив прибуткового оподаткування на формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.
3. Фіскальне призначення податку на прибуток підприємств.
4. Особливості механізму оподаткування прибутку підприємств різних форм власності в Україні.
5. Особливості механізму оподаткування прибутку фінансово-кредитних установ в Україні.
6. Особливості механізму оподаткування фінансових результатів діяльності страхових компаній в Україні.
7. Особливості механізму оподаткування прибутку сільсько-господарських товаровиробників в Україні.
8. Трансфертне ціноутворення та його вплив на результативність оподаткування прибутку підприємств в Україні.
9. Проблеми та перспективи вдосконалення механізму оподаткування прибутку підприємств в Україні.

Запитання дискусійного характеру

- Чи доцільна диференціація ставок податку на прибуток підприємств? Наведіть аргументи за та проти.
- Чи доцільна сьогодні заміна податку на прибуток підприємств іншим видом податку (податком на доходи, податком на виведений капітал тощо) в Україні?
- Чи доцільно застосовувати регресивне оподаткування доходів суб'єктів господарювання, щоб сприяти економічному зростанню в Україні?

Виробничі ситуації (завдання прикладного характеру)

1. Протягом звітної періоду ТОВ “Ватра”, яке є платником податку на додану вартість, одержало такі доходи:
 - виручка від реалізації продукції – 242,1 тис. грн. (разом з ПДВ);
 - від виконання довгострокових договорів – 109,4 тис. грн. (разом з ПДВ);
 - повернення з місцевого бюджету надлишково сплачених сум податків, що не були віднесені до складу витрат у попередніх звітних періодах, - 0,7 тис. грн.;

- відсотки на цінні папери нерезидентів України – 12,6 тис. грн.;
- безповоротна фінансова допомога – 6,8 тис. грн.

Розрахуйте розмір податку на прибуток, який ТОВ “Ватра” повинно сплатити за результатами господарської діяльності в звітному періоді, якщо собівартість готової продукції склала 224,8 тис. грн., у тому числі амортизаційні відрахування - 112,9 тис. грн.

2. Протягом звітного періоду ПП “Весна”, зареєстроване платником податку на додану вартість, одержало доходи в розмірі 493,7 тис. грн., а також здійснило такі витрати:

- прямі матеріальні витрати на виготовлення готової продукції – 26,8 тис. грн. (разом з ПДВ), у тому числі оборотні відходи - 3,5 тис. грн. (разом з ПДВ);
- на охорону праці працівників підприємства – 3,4 тис. грн.;
- на оплату праці – 18,6 тис. грн.;
- сплата податку на доходи фізичних осіб – 2,3 тис. грн.; єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування – 8,2 тис. грн.; плати за землю – 4,3 тис. грн.; екологічного податку – 11,1 тис. грн.; місцевих податків і зборів – 1,7 тис. грн.;
- амортизація виробничих основних засобів, безпосередньо пов’язаних з виробництвом реалізованих товарів, – 12,2 тис. грн.

Розрахуйте розмір податку на прибуток, одержаного ПП “Весна” у звітному податковому періоді.

3. За результатами звітного кварталу діяльність ПП “Скорпіон” – платника податку на додану вартість - характеризується такими показниками:

- виручка від реалізації продукції, яка оподаткована ПДВ, - 168,6 тис. грн.;
- доходи від операцій оренди – 34,9 тис. грн.;
- від ПП “Профі”, яке не є платником податку на прибуток, одержано поворотну фінансову допомогу, яку не було повернено до кінця звітного періоду, - 12,4 тис. грн.;
- одержано довгостроковий кредит – 140,6 тис. грн.;
- прямі матеріальні витрати на виготовлення реалізованої продукції – 54,7 тис. грн. (разом з ПДВ) (на 0,1 тис. грн. ПДВ податкові накладні відсутні);
- прямі витрати на оплату праці – 15,9 тис. грн.;

- амортизаційні відрахування по виробничих основних засобах, задіяних у виробництві продукції суб'єкта господарювання, - 57,2 тис. грн.;
- витрати на поліпшення основних засобів третьої групи – 3,8 тис. грн.

Розрахуйте розмір податку на прибуток ПП “Скорпіон”.

4. Протягом другого, звітного, кварталу ТОВ “Агросервіс” – платник податку на додану вартість - одержало дохід від реалізації товарів у пунктах їх продажу в розмірі 176,7 млн. грн. (разом з ПДВ). Собівартість реалізованої продукції склала 66,4 млн. грн. (без ПДВ), у тому числі 11,3 млн. грн. амортизаційних відрахувань, розрахованих за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Згідно з п. 138.3 Податкового кодексу України сума розрахованих амортизаційних відрахувань з вартості цих же ж основних засобів становила 9,6 млн. грн.

Розрахуйте розмір податку на прибуток, який одержало ТОВ “Агросервіс” у другому кварталі, якщо його фінансовим результатом у попередньому податковому періоді був збиток на загальну суму 2,5 млн. грн.

5. ТОВ “Корифей” придбало виробничий інструмент (об'єкт основних засобів шостої групи), первісна вартість якого становить 60,2 тис. грн., ліквідаційна вартість – 0,6 тис. грн., строк корисного використання – чотири роки, загальний обсяг продукції, який передбачається виробити з його використанням, - 320,0 тис. одиниць.

Обґрунтуйте можливість і доцільність застосування щодо такого об'єкта основних засобів того чи іншого методу нарахування амортизації. Розрахуйте розміри амортизаційних відрахувань за кожним методом. Зазначте, як застосування конкретного методу нарахування амортизації вплине на розмір податку на прибуток підприємства.

6. ПАТ “Граніт” є суб'єктом природних монополій, у статутному капіталі якого 65% належить державі.

У попередньому звітному році товариство отримало чистий прибуток у розмірі 823,4 тис. грн. У березні поточного року на

загальних зборах акціонерів прийнято рішення про виплату дивідендів у розмірі 50% чистого прибутку за попередній рік.

Розрахуйте розмір авансового внеску з податку на прибуток, який ПАТ “Граніт” зобов’язане перерахувати до державного бюджету з належних акціонерам, у тому числі державі, дивідендів.

7. ПАТ “Фарватер” є платником податку на прибуток. Результатом фінансово-господарської діяльності товариства у звітному році стало одержання оподаткованого прибутку щокварталу в таких розмірах:

I квартал – 90,0 тис. грн.;

III квартал – 36,0 тис. грн.;

II квартал – 18,0 тис. грн.;

IV квартал – 78,0 тис. грн.

Водночас загальними зборами акціонерів 23 лютого прийнято рішення про виплату дивідендів. 22 березня дивіденди в сумі 142,0 тис. грн. перераховані засновникам товариства – юридичним особам і 23,1 тис. грн. – фізичним особам.

Розрахуйте суми податку на прибуток, який ПАТ “Фарватер” зобов’язане перерахувати до державного бюджету, та вкажіть строки виконання ним цих податкових зобов’язань.

8. Протягом звітнього періоду СК “Антарес”, яка не займається довгостроковим страхуванням життя, одержані доходи у вигляді:

- страхових внесків і страхових премій, нарахованих за договорами страхування ризиків, – 243,6 тис. грн.;

- інвестиційного доходу від розміщення коштів резервів страхування життя – 12,1 тис. грн.;

- доходів від реалізації права регресної вимоги до осіб, відповідальних за заподіяні збитки в частині перевищення над виплаченими страховими відшкодуваннями, – 47,5 тис. грн.;

- відсотків на депоновані премії за ризиками, прийнятими у перестраховання, - 0,8 тис. грн.;

- санкцій за невиконання умов договору страхування, визначених за рішеннями суду, - 21,8 тис. грн.;

- винагород, нарахованих за надання послуг аварійного комісара, - 6,7 тис. грн.

Розрахуйте розмір податку на прибуток, який СК “Антарес” зобов’язана перерахувати до державного бюджету, якщо протягом звітнього періоду витрати на ведення страхової діяльності склали 39,6 тис. грн.

9. Протягом звітнього періоду страховою компанією одержані такі доходи:

- від укладання договорів довгострокового страхування життя - 124,0 тис. грн.;
- від інших видів страхової діяльності – 34,0 тис. грн.;
- від іншої, не пов'язаної зі страховою, діяльності, - 53,0 тис. грн.

За вказаний звітний період витрати страхової компанії від нестрахової діяльності склали 21,3 тис. грн.

Розрахуйте розмір податку на прибуток, який страхова компанія зобов'язана перерахувати до державного бюджету.

10. ПАТ “Галс” – резидент України – має дочірні підприємства за кордоном у країнах, з якими Україна уклала угоди про уникнення подвійного оподаткування.

У податковій декларації за звітний період товариство навело такі дані:

Підрозділ ТОВ	Ставка податку на прибуток у країні перебування, %	Одержаний на території країни перебування оподатковуваний прибуток, тис. грн.
Головне підприємство	18	120,6
Дочірнє підприємство А	22	92,7
Дочірнє підприємство Б	17	64,3

Розрахуйте розмір податку на прибуток, який ТОВ “Галс” зобов'язане перерахувати до державного бюджету України, якщо воно надало письмові підтвердження контролюючих органів інших держав щодо факту сплати податку на прибуток на їхній території, а також сплати підприємством А податку на реалізацію в розмірі 126,3 тис. грн., підприємством Б – податку на приріст капіталу – 46,8 тис. грн.

11. ПАТ “Металік” – резидент України – співпрацює з нерезидентом, з країною якого Україна не уклала договору про уникнення подвійного оподаткування. Протягом звітнього періоду товариство перерахувало нерезиденту такі кошти:

- проценти за борговими зобов'язаннями ПАТ “Металік” – 8,4 тис. грн.;

- дивіденди – 412,1 тис. грн.;
- роялті – 44,5 тис. грн.;
- лізингова плата – 23,1 тис. грн.;
- комісійна винагорода, надана постійним представництвом нерезидента на території України на користь товариства, - 11,8 тис. грн.;
- оплата вартості фрахту – 6,5 тис. грн.;
- оплата вартості виготовленої та розповсюдженої нерезидентом реклами – 36,4 тис. грн.

Розрахуйте розмір податку на прибуток, який ПАТ “Металік” повинно сплатити до державного бюджету при перерахуванні коштів нерезиденту, та вкажіть джерело виконання таких податкових зобов’язань.

12. Протягом звітного періоду громадською організацією “Пласт” (юридичною особою, створеною з метою провадження культурно-просвітницької діяльності та внесена до Реєстру неприбуткових організацій та установ) одержані такі доходи:

- добровільні пожертвування – 127,6 тис. грн.;
- відсотки за зберігання коштів на депозиті в банку – 14,8 тис. грн.;
- кошти від проведення культурно-мистецького фестивалю – 35,9 тис. грн.;
- дотація з місцевого бюджету - 5,8 тис. грн.;
- кошти від здавання в оренду частини приміщення, де розташована ГО “Пласт”, - 17,4 тис. грн.

Протягом звітного періоду поточні витрати громадської організації на провадження статутної діяльності склали 21,3 тис. грн.

Зазначте порядок дій ГО “Пласт” по виконанню організацією можливих податкових зобов’язань.

Тема 8. Оподаткування доходів громадян

Перелік питань

1. Фіскальне та соціальне значення оподаткування доходів громадян.
2. Історичні та законодавчі аспекти оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.
3. Об'єкт і суб'єкти податку на доходи фізичних осіб.
4. Розміри й умови отримання фізичними особами податкової соціальної пільги.
5. Порядок розрахунку розміру податку на доходи фізичних осіб.
6. Механізм застосування податкової знижки при оподаткуванні доходів громадян.
7. Порядок нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб до державного бюджету України.
8. Особливості оподаткування окремих видів доходів громадян.
9. Механізм застосування військового збору.
10. Необхідність декларування доходів громадян, порядок його здійснення.

Порада студентів. При самостійному опрацюванні питань цієї теми особливо зверніть увагу на такі їхні аспекти:

- ✓ Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) і військовий збір як форми індивідуального прибуткового оподаткування. Місце і роль ПДФО і військового збору в податковій системі України. Особливості механізму оподаткування доходів громадян у різних країнах світу. Становлення індивідуального прибуткового оподаткування в Україні.
- ✓ Платники ПДФО. Особливості визначення статусу резидента України для громадян.
- ✓ Об'єкт оподаткування ПДФО, його склад. Порядок розрахунку загального місячного оподатковуваного доходу, чистого річного оподатковуваного доходу, іноземних доходів як об'єкту оподаткування ПДФО.
- ✓ Податкова соціальна пільга: суть, розмір, умови надання.
- ✓ Ставки ПДФО, підстави для їх застосування.
- ✓ Поняття і призначення податкової знижки. Види витрат, які включаються до складу податкової знижки. Механізм її виникнення та порядок застосування.

- ✓ Особливості оподаткування окремих видів доходів громадян.
- ✓ Порядок нарахування та сплати ПДФО. Податкові агенти, їх функції та відповідальність.
- ✓ Військовий збір: призначення та порядок справляння.
- ✓ Декларування доходів фізичних осіб, обов'язкове та добровільне. Декларація про майновий стан і доходи, терміни її подання в податковій інспекції. Порядок проведення перерахунку сум ПДФО. Відповідальність платників за своєчасність подання декларації та її достовірність, штрафні санкції за порушення податкового законодавства.

Податковий кодекс України:

- розділ IV;
- підрозділ 1 розділу XX.

Література для поглибленого вивчення матеріалу

1. Про затвердження Порядку визначення середньоринкової вартості легкових автомобілів, мотоциклів, мопедів : постанова Кабінету Міністрів України від 10 квіт. 2013 р. № 403.
2. Про затвердження Порядку заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку : наказ Міністерства фінансів України від 13 січ. 2015 р. № 4.
3. Про затвердження Порядку оподаткування доходів з джерелом їх походження в Україні, що виплачуються фізичній особі – нерезиденту іншим нерезидентом : постанова Кабінету Міністрів України від 27 груд. 2010 р. № 1226.
4. Про затвердження Порядку подання документів для застосування податкової соціальної пільги : постанова Кабінету Міністрів України від 29 груд. 2010 р. № 1227.
5. Про затвердження форми податкової декларації про майновий стан і доходи та Інструкції щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи : наказ Міністерства фінансів України від 2 жовт. 2015 р. № 859.
6. Швабій К.І. Оподаткування доходів населення: проблеми науки та практики : монографія. Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2009. 296 с.

Глосарій

- індивідуальний прибутковий податок
- податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)
- прибутковий податок з громадян
- військовий збір
- фізична особа-резидент
- фізична особа-нерезидент
- член сім'ї першого ступеня споріднення
- податковий агент
- наймана особа
- гіг-контракт
- гіг-спеціаліст
- податкова адреса фізичної особи
- загальний оподатковуваний дохід
- загальний місячний оподатковуваний дохід
- загальний річний оподатковуваний дохід
- чистий річний оподатковуваний дохід
- неоподатковуваний мінімум доходів громадян (НМДГ)
- прожитковий мінімум
- додаткове благо
- податкова соціальна пільга (ПСП)
- податкова знижка
- іпотечний житловий кредит
- пасивні доходи
- інвестиційний актив
- інвестиційний прибуток
- цільова благодійна допомога
- нецільова благодійна допомога
- іноземні доходи
- ендавмент
- ануїтет
- об'єкт рухомого майна
- об'єкт комерційної власності

Теми інформаційних повідомлень і аналітичних виступів

1. Фіскальний потенціал податку на доходи фізичних осіб.
2. Вплив податку на доходи фізичних осіб на рівень матеріального добробуту громадян.
3. Перспективи розвитку підсистеми оподаткування доходів громадян в Україні.
4. Можливості використання в Україні зарубіжного досвіду оподаткування доходів населення.

Запитання дискусійного характеру

- З яких доходів громадяни не повинні сплачувати податок? Обґрунтуйте власний погляд.
- Чи доцільно справляти ПДФО за універсальною ставкою? Наведіть аргументи за та проти.
- Чи доцільна диференціація ставок ПДФО в сучасних умовах розвитку українського суспільства?
- З погляду дотримання критеріїв економічної ефективності та соціальної справедливості, які пільги при сплаті ПДФО доцільно застосовувати?

- Чи повинні бути однаковими ставки податку на прибуток підприємства та ПДФО?
- Чи доцільно запровадити в Україні податок на сукупний дохід домогосподарства? Наведіть аргументи за та проти.

Виробничі ситуації (завдання прикладного характеру)

1. Протягом звітнього місяця громадянина Шевчуку Р.О. нараховані такі доходи: заробітна плата - 25,2 тис. грн.; премія – 5,6 тис. грн.

Розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, одержані Шевчуком Р.О.

2. Протягом звітнього місяця громадянка Ситник В.М. – працівниця ПАТ “Акватон” – одержала від роботодавця заробітну плату в розмірі 16,5 тис. грн. і подарунок (електропобутовий прилад) вартістю 7,4 тис. грн.

Розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, одержані Ситник В.М.

3. Орендар сільськогосподарських угідь агрофірма “Мрія” передав орендодавцеві – громадянину Фуштею А.В. у рахунок орендної плати пшеницю, ринкова вартість якої з урахуванням ПДВ складає 14950,0 грн.

Розрахуйте суму, яку необхідно відобразити в бухгалтерському обліку агрофірми “Мрія” як нарахований розмір орендної плати орендодавцю – громадянину Фуштею А.В. Зауважте, що орендна плата згідно з чинним законодавством - єдине джерело сплати ПДФО і військового збору за такою операцією.

4. Протягом звітнього місяця Лесь В.І. одержав такі доходи:

- у ДКП “Водоканал”: нарахована заробітна плата – 18650 грн.;
- у ПП “Квадро”: нарахована винагорода за цивільно-правовим договором – будівельні матеріали вартістю 16100 грн.;
- переказ в іноземній валюті - 400 євро;
- дивіденди від ПАТ “Силует”, яке є платником податку на прибуток, – 12300 грн.

Розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, одержані Лесем В.І.

Довідка: офіційний курс гривні до іноземної валюти встановлено НБУ на:

- перший день звітнього місяця – 30,86 грн./євро;

- дату отримання переказу – 30,56 грн./євро;
- дату подання декларації – 30,76 грн./євро.

5. Громадянин Сохацький П.Г. отримує доходи з таких джерел:

- ПП “Юніком”, де йому щомісяця другого числа нараховують і виплачують заробітну плату, еквівалентну 400 долларам США;
- заклад вищої освіти (ЗВО), де він працює на умовах погодинної оплати (розмір оплати за одну годину – 2,5% розміру мінімальної заробітної плати);
- відсотки за банківським депозитом.

Розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, отримані щомісяця Сохацьким П.Г., за такими даними:

Місяць	Офіційний курс гривні до іноземної валюти, встановлений НБУ на друге число місяця, грн./\$	Кількість аудиторних занять у ЗВО, год.	Розмір нарахованих по депозиту відсотків, грн.
січень	27,23	8	2960
лютий	27,35	14	1490
березень	27,32	16	1320
квітень	27,41	26	2630
травень	27,56	16	1650
червень	27,62	4	1640
липень	27,56	0	2830
серпень	27,59	0	1585
вересень	27,67	22	1560
жовтень	27,76	28	2480
листопад	27,82	36	1480
грудень	27,91	32	1760

6. У зв'язку з ліквідацією підприємства звільненому з роботи працівникові Самчуку П.Д. нараховані такі доходи:

- заробітна плата – 14645 грн.;
- вихідна допомога - 15670 грн.;
- компенсація за невикористану відпустку - 21400 грн.

Розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, одержані Самчуком П.Д.

7. Протягом звітного місяця громадянкою Терин О.П. одержано такі доходи:

- нарахована заробітна плата – 14630 грн.;

- нарахована допомога з тимчасової непрацевдатності – 1225 грн.;
- видано аванс на відрядження, отриманий 31 числа звітнього місяця, – 2200 грн.;
- одержано в тимчасове користування робоче взуття, одяг, засоби особистого захисту – 1076 грн.;
- одержана допомога на поховання: від роботодавця померлого родича – 15000 грн., від фізичних осіб – 10300 грн.;
- від професійної спілки, членом якої є Терин О.П., одержана путівка в санаторно-курортний заклад на оздоровлення її доньки віком 16 років, - 30600 грн.;
- одержано аліменти – 8500 грн.;
- знято з депозиту 150880 грн., в тому числі 150000 грн. – основна сума депозиту, 880 грн. – банківські відсотки;
- отримано виграш у державну лотерею – 1250 грн.;
- одержано грошову компенсацію вартості взуття, повернутого продавцю протягом гарантійного строку, в розмірі, не вищому, ніж ціна придбання цього товару, – 4110 грн.;
- бюджетною установою оплачена здана Терин О.П. донорська кров – 136 грн.;
- здано макулатуру – на 720 грн., брухт чорних металів – на 565 грн.;
- від страховика-резидента одержано викупну суму за договором страхування майна – 4000 грн.

Розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, одержані Терин О.П.

8. Сім'я складається з шести осіб: батька, матері, дітей віком 3, 7, 9, 13 років. Середньомісячна заробітна плата батька складає 12600 грн., матері – 13800 грн.

Обґрунтуйте, кому з батьків можливо та доцільно подати за місцем отримання заробітної плати заяву на використання податкової соціальної пільги.

9. Громадянин Дідух П.М., який є постраждалим від аварії на Чорнобильській АЕС II категорії, протягом звітнього місяця одержав такі доходи:

- а) за місцем роботи в ПП “Інтелект”:
 - заробітна плата – 12594 грн.,

- премія – 1416 грн.,
- компенсація вартості спеціального одягу та спеціального взуття в межах норм, установлених законодавством, - 1041 грн.,
- виплата за листком тимчасової непрацездатності – 1648 грн.,
- нецільова матеріальна допомога, надана підприємством, - 10100 грн.;

б) за місцем роботи в КФ “Пальміра”:

- заробітна плата (продовольчі товари) вартістю 12680 грн.

Розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, одержані Дідухом П.М. Зазначте порядок виконання податковими агентами зобов’язань по податкових платежах з доходів Дідуха П.М.

Примітки: 1) заява про надання податкової соціальної пільги та відповідні підтверджуючі документи подано до бухгалтерії підприємства;
2) протягом попередніх місяців поточного року матеріальна допомога Дідуху П.М. не надавалася.

10. Протягом січня звітного року громадянка Швець В.Д., матір трьох дітей віком 4, 9 (дитина з інвалідністю), 19 років, одержала такі доходи:

а) за місцем роботи на ПАТ “Ватра”:

- заробітна плата – 6418 грн.,
- премія – 1370 грн.,
- цільова благодійна допомога на забезпечення засобами реабілітації дитини з інвалідністю – 1300 грн.,
- оплата вартості спеціального харчування, передбаченого законодавством, - 172 грн.;

б) доходи за місцем роботи на МП “Колос” – заробітна плата в розмірі 4545 грн.

в) аліменти – 745 грн.;

г) відсотки по банківському депозиту – 1140 грн.

Розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, одержані Швець В.Д. протягом січня, якщо вона подала до бухгалтерії підприємства заяву щодо надання їй пільг по ПДФО, копії свідоцтв про народження дітей і посвідчення дитини з інвалідністю.

11. Протягом звітнього місяця громадянин Буряк П.Л., який є інвалідом з дитинства та має двох дітей віком 2 і 5 років, одержав такі доходи:

- заробітна плата – 15425 грн.,
- премія – 2820 грн.,
- допомога по тимчасовій непрацездатності – 2264 грн.,
- винагорода за надання посередницьких послуг приватній фірмі – 7400 грн.

Розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, одержані Буряком В.Д. протягом звітнього місяця, якщо він подав до бухгалтерії підприємства заяву щодо надання йому пільг по ПДФО, копії свідоцтв про народження дітей і власне посвідчення інваліда з дитинства.

12. Протягом звітнього року працівникам ПП “Клен”, а саме:

- Сашук А.В., матір трьох дітей віком 4, 9, 19 років;
- Дрозд К.П., інвалід II групи;
- Лях Л.В., одинока матір дитини віком 7 років;
- Микитей Н.В., студентка закладу вищої освіти заочної форми навчання,

нарахована така заробітна плата:

Місяць	Сашук А.В.	Дрозд К.В.	Лях Л.В.	Микитей Н.В.
січень	12960	5370	4700	3360
лютий	12500	5490	4190	3450
березень	12520	5710	4320	3250
квітень	12630	5980	4380	3570
травень	12440	5650	4370	3410
червень	13250	5310	4640	3640
липень	12830	5400	4700	3380
серпень	12610	5585	5050	3970
вересень	12925	5390	4560	3350
жовтень	12480	5450	4840	3400
листопад	12650	5480	4935	4200
грудень	12365	5440	4760	3400

Розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, отримані щомісяця працівниками ПП “Клен”.

Проведіть перерахунок розміру податку на доходи працівників ПП “Клен” за наслідками звітнього податкового року.

13. Громадяниці Лютик С.В., матері двох дітей віком 5 і 14 років, протягом звітнього року нараховані такі доходи:

Місяць	Кількість робочих днів	Нарахований дохід, грн.	
		заробітна плата	відпускні, лікарняні
січень	18	5370	-
лютий	21	5490	-
березень	22	5710	-
квітень	21	5980	-
травень	19	5650	-
червень	19	5310	-
липень	22, з них: 17 робочих днів за липень	4400	-
	7 календарних днів відпуски за липень	-	1458
	12 календарних днів відпуски за серпень	-	2973
серпень	13	5585	-
вересень	19	5390	-
жовтень	20	5450	-
листопад	22	4480	-
	з них: 3 дні лікарняні		650
грудень	22	5440	-

Проведіть річний перерахунок розміру ПДФО з нарахованих Лютик С.В. у звітному році доходів. Результати перерахунку відобразіть у такій таблиці:

Розрахунковий період звітнього року	Сума нарахованого доходу, грн.	Сума доходу без ПСП (у разі її наявності), грн.	Загальна сума ПДФО, грн.
січень			
...			
грудень			
Усього			

14. Громадянка Яремій В.П. - державний службовець. За місцем роботи вона подала заяву про право на отримання податкової соціальної пільги, оскільки є матір'ю дітей віком 4, 6, 10 років.

Протягом березня звітнього року їй нараховані такі доходи:
- заробітна плата за місцем державної служби – 14495 грн.,

- заробітна плата за місцем науково-педагогічної діяльності – 4510 грн.

Розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, отримані Яремій В.П. протягом березня.

15. Громадянин Романчук П.А. навчається в університеті на денній формі навчання та отримує з державного бюджету стипендію в розмірі 2120 грн.

У звітному місяці він влаштувався на роботу в ПП “Мобіленд”, де йому нараховано заробітну плату в розмірі 3830 грн.

Обґрунтуйте можливість застосування податкової соціальної пільги і розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, отримані Романчуком П.А.

16. Щомісячна заробітна плата громадянки Горобець Ж.Є., яка є матір'ю двох дітей віком 6 і 13 років, - 8200 грн.

У липні звітного року їй нараховано відпускні в сумі 8600 грн. (у тому числі за липень – 4200 грн., серпень - 4400 грн.), які зараховано до заробітної плати за липень.

Проведіть перерахунок сплаченого з доходів Горобець Ж.Є. податків з урахуванням перехідних виплат.

Примітка: заява про надання податкової соціальної пільги та відповідні підтверджуючі документи подано до бухгалтерії підприємства.

17. Громадянку Сорокіну А.Л. прийнято на роботу 9 березня звітного року. Оклад за посадою становить 6900 грн.

Сорокіна А.Л., як мати двох дітей віком до 18 років, подала заяву на податкову соціальну пільгу 13 квітня звітного року.

З 23 квітня по 12 травня звітного року їй надано відпустку.

Розрахуйте розміри відпускних, а також військового збору та податку на доходи, отримані громадянкою Сорокіною А.Л. у березні та квітні звітного року. Відобразіть розрахунок доходів і суми нарахованих податків у звітній формі.

18. Перерахуйте розмір ПДФО за такими даними, наведеними громадянкою Семенюк Ю.К. у річній декларації про майновий стан і одержані протягом минулого року доходи:

- сума загального річного оподаткованого доходу за місцем роботи в ПП “Одіссей” – 145300 грн., сума сплаченого з цих доходів податку – 26150 грн.;
- сума загального річного оподаткованого доходу за місцем роботи у ПАТ “Кондитер” – 50620 грн., сума сплаченого з цих доходів податку – 9120 грн.;
- перераховано благодійні внески неприбутковим організаціям в Україні - 1000 грн.;
- на рахунок вітчизняного закладу вищої освіти перераховано 22500 грн. як компенсація вартості освітніх послуг, наданих її доньці-третьокурсниці, яка навчається на стаціонарі;
- відповідно до укладеного на її користь страхового полісу за договором довгострокового страхування життя сплачено страховій компанії-резиденту України страхові внески - 9000 грн.

Примітки: 1) громадянка Семенюк Ю.К. є резидентом України, одержала реєстраційний номер облікової картки платника податку й додала до декларації всі необхідні підтверджуючі документи;
 2) протягом минулого податкового року Семенюк Ю.К. не користувалася податковою соціальною пільгою.

19. Розрахуйте розміри ПДФО і державного мита за нотаріальне посвідчення договору дарування квартири площею 102 кв. м і вартістю 800 тис. грн., який уклала* громадянка Сомик І.С. зі своєю сестрою.

* операція з відчуження нерухомого майна (житлового приміщення) проведена громадянкою Сомик І.С. вперше в поточному році.

Довідка: ставка державного мита за посвідчення договорів відчуження житлових будинків, квартир, кімнат, дач, садових будинків, гаражів, а також інших об'єктів нерухомого майна, які перебувають у власності громадянина, що здійснює таке відчуження, - 1% суми договору, але не менше 1 неоподаткованого мінімуму доходів громадян.

20. Громадянин Бойко С.М. протягом звітнього року продав такі об'єкти:

- у березні – легковий автомобіль, оцінений у 1256,3 тис. грн.;
- у червні – мотоцикл, оцінений у 417,4 тис. грн.;
- у вересні – квартиру, яка перебувала в його власності 10 років, вартістю 1869,4 тис. грн.;

- у листопаді – садовий будиночок, який перебував у його власності 2 роки, вартістю 136,5 тис. грн.

Розрахуйте розміри податку на доходи, отримані Бойком С.М. від операцій продажу рухомого та нерухомого майна.

21. Обґрунтуйте необхідність і терміни подання декларації про майновий стан і доходи за результатами звітного податкового року таким громадянам:

- Сливці Г.О., помічнику вихователя закладу дошкільної освіти, яка вийшла з відпустки по догляду за дитиною віком до трьох років і з травня їй було нараховано 62,9 тис. грн. заробітної плати та 3,2 тис. грн. премії;

- Цикул І.І., менеджеру ТОВ “Маг”, який отримав 196,5 тис. грн. заробітної плати, а також 23,8 тис. грн. винагороди за виконані підрядні роботи відповідно до договору, укладеного з ТОВ “Маг”;

- Думенко З.М., медсестрі обласної клінічної лікарні, яка отримала 90,2 тис. грн. заробітної плати, сплатила ПДФО – 16,2 тис. грн., а також оплатила навчання доньки у коледжі – 16,8 тис. грн.;

- Козак Л.П., суб’єкту підприємницької діяльності, яка одержала 436,8 тис. грн. підприємницького доходу та сплатила 10,5 тис. грн. процентів за користування іпотечним житловим кредитом;

- Волощуку О.Т., суб’єкту підприємницької діяльності – платнику єдиного податку І групи, дохід від реалізації продукції якого склав 129,3 тис. грн.;

- Томнюк О.Г., державному службовцеві, яка отримала іноземні доходи – 29,8 тис. грн.;

- Музиці І.Р., шкільному вчителю, яка отримала від вдячних випускників та їхніх батьків у подарунок ноутбук вартістю 25200 грн.;

- Бобчук Т.І., студентці закладу вищої освіти денної форми навчання, яка з вересня звітного року щомісяця з державного бюджету отримувала стипендію – 2620 грн.;

- Коровіну М.М., жителю Молдови, який успадкував батьківську хату в с. Мамаївці Кіцманського району Чернівецької області, оцінену в 1382,4 тис. грн.;

- Кирилюку Г.Н., військовослужбовцю, який одержав 151,6 тис. грн. грошового забезпечення, а також 12,4 тис. грн. дивідендів, нарахованих ПАТ “Русь” – платником податку на прибуток;

- Петрованчук В.М., пенсіонерці, яка здає в оренду власну квартиру зі щомісячною оплатою 2350 грн.;
- Михайлик В.М., пенсіонерці, консьєржці житлового будинку, яка за свою роботу від жителів під'їзду отримала 39,6 тис. грн.;
- Шашкевичу С.М., якому дідусь подарував автомобіль, оцінений у 625,4 тис. грн. і якого в листопаді звітного року мобілізовано на строкову військову службу терміном 12 місяців;
- Гончарик П.Р., колишній працівниці ТОВ "Унітех", яка в минулому році отримала 143,4 тис. грн. заробітної плати, сплатила ПДФО – 25,8 тис. грн. і 29 квітня наступного року виїжджає на постійне місце проживання в Італію.

Розрахуйте розміри військового збору та податку на доходи, отримані вказаними громадянами. У разі необхідності проведіть перерахунок розміру ПДФО.

Тема 9. Оподаткування доходів суб'єктів малого бізнесу

Перелік питань

1. Особливості механізму застосування податку на прибуток підприємств і податку на доходи фізичних осіб щодо доходів суб'єктів малого бізнесу.
2. Становлення та розвиток підсистеми спрощеного оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого бізнесу в Україні.
3. Механізм нарахування та сплати єдиного податку юридичними особами - суб'єктами малого бізнесу.
4. Механізм нарахування та сплати єдиного податку фізичними особами - суб'єктами малого бізнесу.
5. Особливості застосування єдиного податку платниками четвертої групи.
6. Порядок формування та подання звітності платниками єдиного податку.
7. Реєстратор розрахункових операцій як інструмент фіскального контролю.
8. Порядок застосування суб'єктами малого бізнесу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ).

Порада студентові. При самостійному опрацюванні питань цієї теми особливо зверніть увагу на такі їхні аспекти:

- ✓ Малий бізнес, його роль у розвитку економічної системи країни. Суб'єкти малого бізнесу в Україні, критерії віднесення до них юридичних і фізичних осіб.
- ✓ Інструменти державної політики стимулювання розвитку малого бізнесу в Україні. Загальна та спрощена системи оподаткування доходів суб'єктів малого бізнесу, переваги та недоліки їх застосування. Світовий досвід використання спрощених систем оподаткування.
- ✓ Загальна система оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності при відсутності прав юридичної особи. Оподатковуваний дохід. Строки та порядок внесення авансових платежів. Декларація про майновий стан і доходи, строки та порядок її подання, порядок перерахунку по ПДФО.

- ✓ Особливості оподаткування доходів, отриманих самозайнятими особами, які займаються незалежною професійною діяльністю. Порядок подання податкової звітності такими платниками.
- ✓ Мета запровадження та значення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого бізнесу, її сутність. Перелік податків і зборів, сплату яких замінено єдиним податком.
- ✓ Групи платників єдиного податку, існуючі обмеження щодо переходу на спрощену систему оподаткування. Механізм сплати єдиного податку юридичними особами: база оподаткування, ставки, порядок нарахування і внесення до бюджету. Переваги та недоліки варіантів сплати єдиного податку.
- ✓ Оподаткування фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності єдиним податком. Порядок зарахування єдиного податку до бюджету.
- ✓ Особливості механізму застосування єдиного податку платниками четвертої групи.
- ✓ Необхідність і доцільність застосування реєстраторів розрахункових операцій (РРО). Порядок використання РРО суб'єктами підприємницької діяльності. Штрафні санкції за порушення правил застосування РРО.
- ✓ Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) як складова системи фіскальних платежів, обов'язкових для суб'єктів малого бізнесу. Порядок розрахунку розміру ЄСВ та перерахування його до державних цільових фондів. Терміни формування та подання звітності по ЄСВ.

Податковий кодекс України:

- глава 1 розділу XIV;
- підрозділ 8 розділу XX;
- статті: 11, 177-179.

Література для поглибленого вивчення матеріалу

1. Кодекс етики платника податків за спрощеною системою. URL: <https://tax.gov.ua/yuridichnim-osobam/arhiv/podatki-ta-zbori/ediniy-podatok/kodeks-etiki-platnika-poda/53523.html>
2. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України від 6 лип. 1995 р. № 265/95-ВР.

3. Про затвердження Розрахунку частки сільськогосподарського товаровиробництва : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 26 груд. 2011 р. № 772.
4. Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу та Порядку ведення обліку доходів і витрат для визначення суми загального річного оподаткованого доходу : наказ Міністерства фінансів України від 23 черв. 2017 р. № 591.
5. Про затвердження форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку (форма № 1ДФ) та Порядку заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку : наказ Міністерства фінансів України від 13 січ. 2015 р. № 4.
6. Про затвердження форми заяви про застосування спрощеної системи оподаткування, розрахунку доходу за попередній календарний рік, запиту про отримання витягу з реєстру платників єдиного податку та витягу з реєстру платників єдиного податку : наказ Міністерства фінансів України від 16 лип. 2019 р. № 308.
7. Про затвердження форм податкових декларацій платника єдиного податку : наказ Міністерства фінансів України від 19 черв. 2015 р. № 578.
8. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування 6 Закон України від 8 лип. 2010 р. № 2464-VI.

Глосарій

- суб'єкт малого бізнесу	- середньооблікова кількість працівників
- самозайнята особа	- виручка від реалізації продукції
- незалежна професійна діяльність	- книга обліку доходів і витрат
- загальна система оподаткування доходів суб'єктів малого бізнесу	- книга обліку доходів
- чистий оподатковуваний дохід	- РРО
- касовий метод	- товарні запаси
- спеціальний податковий режим	- сільськогосподарський товаровиробник
- спрощена система оподаткування, обліку та звітності	- сільськогосподарська продукція
- єдиний податок	- сільськогосподарська продукція власного виробництва
- ЄСВ	- сільськогосподарські угіддя
	- земельна ділянка

Теми інформаційних повідомлень і аналітичних виступів

1. Податки як інструмент реалізації державної політики сприяння розвитку малого бізнесу в Україні.
2. Спеціальні податкові режими: вітчизняний і зарубіжний досвід застосування.
3. Спрощений режим оподаткування доходів підприємств і громадян у різних сферах економічної діяльності: переваги та недоліки.
4. Єдиний податок: еволюція теорії та практики.
5. Переваги та недоліки чинного механізму застосування єдиного податку.
6. Оцінка результативності використання фіскального та регулятивного потенціалу єдиного податку.
7. Проблеми та перспективи розвитку підсистеми оподаткування доходів і майна сільськогосподарських товаровиробників в Україні.
8. Порівняльна характеристика механізмів застосування загального та спеціального (спрощеного) оподаткування доходів суб'єктів господарювання в Україні з погляду реалізації регулятивного потенціалу прибуткового оподаткування.
9. Напрямки посилення дієвості спеціального режиму оподаткування доходів суб'єктів малого бізнесу в Україні.

Запитання дискусійного характеру

- Чи на часі скасування спеціального режиму оподаткування суб'єктів малого бізнесу в Україні?
- Чи повинна впливати на розмір єдиного податку кількість працівників, яких наймає суб'єкт малого бізнесу для ведення власної господарської діяльності?
- Наскільки обґрунтована заборона на заняття певними видами господарської діяльності для платників єдиного податку?
- Чи можна вважати спеціальний режим оподаткування механізмом ухилення від сплати податків?
- Який з обов'язкових фіскальних платежів найбільше впливає на ухвалення фінансово-господарських рішень суб'єктами малого бізнесу в Україні?

Виробничі ситуації (завдання прикладного характеру)

1. Запланований річний обсяг реалізації продукції ВКФ “Богданівка” – суб’єкта малого бізнесу - становить 4,2 млн. грн., витрати – 3,1 млн. грн.

Обґрунтуйте можливість і доцільність застосування підприємством податку на прибуток чи єдиного податку.

Примітка: ВКФ “Богданівка” закуповує сировину та матеріали у МП “Захист”, у якого анульована реєстрація платника ПДВ.

2. Суб’єкти підприємницької діяльності перебувають на загальній системі оподаткування. Протягом звітного податкового року ними здійснені авансові податкові платежі та одержано чистий дохід у таких розмірах:

ПІБ	Розмір авансових платежів по ПДФО у звітному році, тис. грн.	Чистий дохід за звітний рік, тис. грн.
Багрій Р.І.	439,7	1458,4
Габор А.І.	612,0	1619,6
Кот В.В.	-	1324,2
Лесик І.В.	419,3	1540,3

Розрахуйте розміри військового збору та ПДФО, які слід заплатити підприємцям за результатами звітного року. Вкажіть строки виконання підприємцями власних податкових зобов’язань.

3. Суб’єкт підприємницької діяльності Швед Р.В. є платником ПДФО і ПДВ. Протягом звітного періоду ним отримано такі результати власної господарської діяльності:

- одержано від постачальника товари на суму 134,2 тис. грн. (разом з ПДВ);
- товари відвантажено покупцям за 195,4 тис. грн. (разом з ПДВ); від покупців надійшла оплата за поставлені товари;
- нараховано та виплачено заробітну плату двом найманим працівникам на загальну суму 18,2 тис. грн.;
- сплачено ЄСВ в розмірі 6,2 тис. грн.;
- придбано ліцензію, вартість якої склала 5,2 тис. грн.;
- придбано вантажний автомобіль, призначений для використання в господарській діяльності, вартістю 118,9 тис. грн.

Швед Р.В. ухвалив рішення про нарахування амортизації на основні засоби, які використовуються в господарській діяльності, за порядком, передбаченим Податковим кодексом України.

Розрахуйте розміри податкових зобов'язань Шведа Р.В., які виникли в нього за результатами господарської діяльності впродовж звітного періоду.

4. Заповніть книгу обліку доходів і витрат громадянина Ходана О.І, який є фізичною особою - суб'єктом підприємницької діяльності, за такими даними його господарської діяльності у звітному місяці:

Число місяця	Господарська операція
1	Придбав товари на суму 42,0 тис. грн. (разом з ПДВ) (ТТН № 4).
2	Оплатив придбані попереднього дня товари (платіжне доручення № 46). Товари собівартістю 20,0 тис. грн. та продажною вартістю 30,0 тис. грн. (разом з ПДВ) передав за ТТН № 8 на реалізацію найманій особі: м. Вижниця, вул. Чернівецька, 19, Самчук А.В., реєстраційний номер облікової картки 1234567890. Реалізував уроздріб товари на суму 29,5 тис. грн. (разом з ПДВ) (Z-звіт № 122), вартість придбання яких становила 18,2 тис. грн.
6	Продав товари на суму 18,6 тис. грн. (разом з ПДВ) собівартістю 14,3 тис. грн.
29	Нарахував і перерахував заробітну плату на картковий рахунок найманого працівника, перерахував нараховані на заробітну плату ЄСВ і ПДФО, всього на суму 14,6 тис. грн. (розрахунково-платіжна відомість № 8, виписка банку). Перерахував на рахунок орендодавця орендну плату за магазин і комунальні послуги – 16,3 тис. грн. (разом з ПДВ) (виписка банку, рахунок за оренду та комунальні платежі № 26).

5. Фізична особа - суб'єкт підприємницької діяльності Андрушко К.А. подав у ДПІ декларацію про одержані протягом звітного року доходи, в якій зазначив таке:

- займаючись торговельно-посередницькою діяльністю, одержав річний валовий дохід - 1714,6 тис. грн.;
- документально підтверджені витрати, пов'язані з господарською діяльністю, – 912,3 тис. грн.;
- протягом звітнього року сплачено авансові внески по ПДФО – 118,5 тис. грн.;
- є батьком дітей віком 10, 14, 17 років (дружина податкових пільг на дітей не отримує).

Проведіть річний перерахунок розміру податку на доходи, отримані Андрушком К.А. протягом звітнього року.

6. Громадянин Король О.П. зареєстрований у ДПІ за місцем проживання як фізична особа - суб'єкт підприємницької діяльності. Він займається роздрібним продажем продуктів харчування на ринку, використовуючи при цьому трьох найманих працівників.

У попередньому році валовий дохід підприємця склав 1210,0 тис. грн.

Обґрунтуйте, чи можливий перехід Короля О.П. в наступному році на сплату єдиного податку. Якщо так, розрахуйте розмір і вкажіть строки сплати підприємцем єдиного податку за умови, що в травні наступного року він планує піти у відпустку, належно оформивши заяву до ДПІ.

Довідка: рішенням місцевої ради ставка єдиного податку в цьому населеному пункті встановлена в передбаченому Податковим кодексом України максимальному розмірі.

7. Громадянин Хитик В.П. зареєстрований у ДПІ за місцем проживання як фізична особа - суб'єкт підприємницької діяльності. Він має у власності нежитлове приміщення (склад) загальною площею 900 кв. метрів. З березня звітнього року 280 кв. метрів складу підприємець здав в оренду юридичній особі. Розмір щомісячної орендної плати – 1110 грн./кв. метр.

Обґрунтуйте, чи може Хитик В.П. зареєструватися платником єдиного податку. Якщо так, укажіть, якої групи, та розрахуйте розмір його податкових зобов'язань.

Довідка: рішенням місцевої ради ставка єдиного податку в цьому населеному пункті встановлена в передбаченому Податковим кодексом України максимальному розмірі.

8. Протягом звітнього місяця громадянка Юрчук В.Р., матір трьох дітей віком 5, 8, 20 років, одержала такі доходи:

а) за місцем роботи у ПАТ “Буковинка”:

- заробітна плата – 7618 грн.;
- премія – 2570 грн.;
- нецільова благодійна допомога – 2310 грн.;

б) аліменти – 3450 грн.;

в) як суб’єкт підприємницької діяльності – платник єдиного податку II групи, підприємницький дохід – 32450 грн.

Розрахуйте розміри обов’язкових фіскальних платежів з доходів, одержаних Юрчук В.Р. протягом звітнього місяця, якщо вона подала до бухгалтерії підприємства заяву щодо надання їй податкової соціальної пільги та копії свідоцтв про народження дітей.

Довідка: рішенням місцевої ради ставка єдиного податку в цьому населеному пункті встановлена в передбаченому Податковим кодексом України максимальному розмірі.

9. Громадянка Котова Г.В. зареєстрована в ДПІ за місцем проживання як фізична особа - суб’єкт підприємницької діяльності. Вона надає населенню побутові послуги, використовуючи при цьому двох найманих працівників.

У минулому податковому році вона одержала виручку від надання послуг у розмірі 1359,6 тис. грн. Водночас чистий оподатковуваний дохід склав 385,6 тис. грн.

У першому кварталі звітнього року Котова Г.В. вирішила перейти із загальної системи оподаткування на сплату єдиного податку.

Обґрунтуйте, чи можливі такі дії підприємця. З’ясуйте подальші дії Котової В.Г. щодо виконання власних податкових зобов’язань і недопущення виникнення заборгованості по сплаті ПДФО, військового збору, єдиного податку та ЄСВ.

Довідка: рішенням місцевої ради ставка єдиного податку в цьому населеному пункті встановлена в передбаченому Податковим кодексом України максимальному розмірі.

10. Громадянин Ставчанський В.В. зареєстрований у ДПІ за місцем проживання як фізична особа - суб’єкт підприємницької діяльності. Він торгує на ринку промисловими товарами та не використовує роботу найманих працівників.

У минулому податковому році Ставчанський В.В. одержав виручку від реалізації товарів у розмірі 652,4 тис. грн., а в першому кварталі звітного року – 210,3 тис. грн. Документально підтверджені витрати, пов'язані з його господарською діяльністю, складають 83% одержаного доходу.

Підприємець обмірковує можливість переходу зі сплати єдиного податку на загальну систему оподаткування.

Обґрунтуйте доцільність таких дій Ставчанського В.В.

Розрахуйте розміри обов'язкових фіскальних зобов'язань підприємця щодо його вже одержаних і майбутніх доходів.

Довідка: рішенням місцевої ради ставка єдиного податку в цьому населеному пункті встановлена в передбаченому Податковим кодексом України максимальному розмірі.

11. Громадянин Савко О.Д. зареєстрований у ДПІ за місцем проживання як суб'єкт підприємницької діяльності – юридична особа. З метою оподаткування підприємницького доходу він обрав єдиний податок (третья група, зі сплатою ПДВ).

Савко О.В. здійснює торгівлю продовольчими товарами (за винятком підакцизної продукції). Протягом звітного періоду підприємець одержав 2426,3 тис. грн. доходу від реалізації товарів (разом з ПДВ). Водночас він закупив товарів на суму 1797,5 тис. грн. (разом з ПДВ).

У своїй діяльності Савко О.Д. використовує працю шести найманих осіб. Середньомісячна заробітна плата на його підприємстві становила 7400,0 грн. (наймані особи заяв на використання податкової соціальної пільги не подавали).

Розрахуйте розміри податків та інших обов'язкових платежів, які повинен перерахувати до державного бюджету й державних цільових фондів Савко О.Д. за результатами діяльності протягом звітного періоду.

12. КП “Агросвіт” узяло в оренду 400 га ріллі, 95 га сіножатей і 21 га пасовищ, 35 га земель водного фонду. Підприємством за минулий рік одержано такі результати діяльності:

- дохід від реалізації сільськогосподарської продукції, виробленої із сільськогосподарської сировини власного виробництва на власних переробних потужностях, – 1435,6 тис. грн.,

- дохід від реалізації сільськогосподарської продукції, виробленої із власної сировини на давальницьких умовах, - 314,7 тис. грн.,
- дохід від надання сільськогосподарських послуг – 1123,1 тис. грн.,
- дохід від інших, несільськогосподарських, видів діяльності – 190,6 тис. грн.

Обґрунтуйте можливість переходу КП “Агросвіт” на сплату єдиного податку IV групи. За наявності позитивної відповіді розрахуйте розмір і вкажіть терміни його сплати.

Довідка: за даними нормативної грошової оцінки землі, яка орендується КП “Агросвіт”, вартість одного гектара ріллі становить 32456,9 грн., сіножатей – 27634,1 грн., пасовищ – 25143,9 грн., багаторічних насаджень – 22781,6 грн.

13. КСП “Петрос” - платник єдиного податку IV групи та використовує з початку року такі земельні ділянки:

Категорія земель	Площа, га	Нормативна грошова оцінка, грн./га	Примітка
Рілля	62,8	33999,84	-
Сіножаті	23,2	28567,42	-
Пасовища	8,4	26519,14	розташовані в гірській зоні
Багаторічні насадження	17,6	24423,15	-
Землі водного фонду	1,5	33999,84	одержані у використання 1 липня звітного року

Розрахуйте розмір і вкажіть терміни сплати КСП “Петрос” єдиного податку.

Тема 10. Рентні платежі

Перелік питань

1. Економіко-правові засади запровадження плати за спеціальне використання природних ресурсів, принципи її справляння.
2. Види рентних платежів і принципи їх застосування в Україні.
3. Порядок рентного оподаткування спеціального використання надр.
4. Види спеціального використання лісових ресурсів, порядок його оподаткування.
5. Механізм нарахування та сплати рентної плати за спеціальне використання води.
6. Порядок застосування рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України.
7. Характеристика рентної плати за транспортування вуглеводнів і аміаку територією України.

Порада студентові. При самостійному опрацюванні питань цієї теми особливо зверніть увагу на такі їхні аспекти:

- ✓ Система рентних платежів: суть і значення, її вплив на забезпечення ресурсозбереження та створення умов до відновлення природних ресурсів. Державна власність на природні ресурси як основа отримання державою доходів за їх використання. Мета запровадження плати за природні ресурси. Порядок використання коштів, що надходять у вигляді плати за спеціальне використання природних ресурсів. Складові системи рентних платежів.
- ✓ Рентна плата за користування надрами, її види: рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин; рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин. Перелік природних ресурсів, за які стягується плата. Платники, ставки, порядок розрахунку та сплати рентної плати за спеціальне надрокористування; звітність платників.
- ✓ Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, її суть і призначення. Державний лісовий фонд і порядок його використання. Види лісового доходу. Нормативи рентної плати та ознаки їх диференціації. Порядок видачі дозволу на рубку деревини, лісорубний квиток. Рентна плата за вторинні лісові ресурси, порядок її розрахунку.

- ✓ Рентна плата за спеціальне використання води. Об'єкт, платники, нормативи рентної плати за воду. Дозвіл і ліміт на спеціальне використання водних ресурсів. Порядок розрахунку розміру рентної плати за спеціальне використання води та строки її сплати. Звітність платників.
- ✓ Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України: призначення, суб'єкти та об'єкт плати. Механізм нарахування та сплати рентної плати до державного бюджету.
- ✓ Рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України: призначення, суб'єкти та об'єкт плати. Механізм нарахування та сплати рентної плати до державного бюджету.

Податковий кодекс України:

- розділ ІХ;
- підрозділ 9-1 розділу ХХ.

Література для поглибленого вивчення матеріалу

1. Водний кодекс України : глава 7 : Закон України від 6 черв. 1995 р. № 213/95-ВР.
2. Кодекс України “Про надра” : глава 4 : Закон України від 27 лип. 1994 р. № 132/94-ВР.
3. Лісовий кодекс України : глава 13 : Закон України від 21 січ. 1994 р. № 3852-ХІІ.
4. Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення : постанова Кабінету Міністрів України від 12 гру 1994 р. № 827.
5. Про затвердження Порядку обчислення коригуючого коефіцієнта, що застосовується до ставок рентної плати у разі зміни тарифів на транзитне транспортування однієї тонни нафти магістральними нафтопроводами та транспортування однієї тонни нафтопродуктів магістральними нафтопродуктопроводами : постанова Кабінету Міністрів України від 1 серп. 2012 р. № 687.
6. Про затвердження форми Податкової декларації з рентної плати : наказ Міністерства фінансів України від 17 серп. 2015 р. № 719.
7. Про електронні комунікації : розділ ІХ : Закон України від 16 груд. 2020 р. № 189-ІХ.

Глосарій

- рента
- рентна плата
- спеціальне використання природних ресурсів
- принцип інформаційної відкритості
- природні ресурси загальнодержавного значення
- природні ресурси місцевого значення
- такса
- норматив
- базовий норматив
- середньозважений норматив
- індексація нормативу
- спеціальне використання надр
- спеціальне використання лісових ресурсів
- лісовий дохід
- лісорубний квиток (ордер)
- лісовий квиток
- ділова деревина
- дров'яна деревина
- спеціальне водокористування
- первинні водокористувачі
- вторинні водокористувачі
- змішане водокористування
- ліміт
- квота
- ліцензія

Теми інформаційних повідомлень і аналітичних виступів

1. Економічне значення рентних платежів і напрямки підвищення дієвості механізму їх застосування.
2. Рентне оподаткування: вітчизняний і зарубіжний досвід його застосування.
3. Напрямки підвищення ефективності спеціального використання надр в Україні за допомогою фіскальних інструментів.
4. Фіскальний і регулюючий потенціал рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів.
5. Рентна плата за спеціальне використання води як фінансовий інструмент раціонального використання водних ресурсів України.
6. Проблеми грошової оцінки й диференціації ставок рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів і напрямки їх подолання.
7. Звітність і відповідальність платників податків–користувачів природних ресурсів.

Запитання дискусійного характеру

- Як збалансувати фіскальні інтереси держави з пріоритетами природоохоронної державної політики?
- Який рівень державної чи місцевої влади потенційно більш ефективний менеджер у сфері регулювання спеціального природокористування та його оподаткування?
- Які резерви рентного оподаткування ще не задіяні в Україні?

Виробничі ситуації (завдання прикладного характеру)

1. Гірниче підприємство ТОВ “ Західгруп” на підставі спеціального дозволу на користування надрами для геологічного вивчення, у тому числі дослідно-промислової розробки, проводить господарську діяльність з видобування сировини каменю будового на родовищі гранітогнейсів, розташованому у Львівській області.

Протягом звітнього податкового періоду товариством видобуто 140,0 тис. тонн товарної продукції. Від її реалізації підприємство отримало дохід – 12456,3 тис. грн. При цьому витрати на транспортні послуги й обов’язкове страхування вантажів склали 2413,8 тис. грн.

При виробництві товарної продукції ТОВ “ Західгруп” понесло такі витрати:

- матеріальні витрати - 2974,6 тис. грн.;
- витрати на оплату праці – 942,3 тис. грн.;
- витрати на ремонт основних засобів – 375,6 тис. грн.;
- інші витрати, що належать до складу витрат у зв’язку з веденням господарської діяльності, - 462,3 тис. грн.;
- сума нарахованої амортизації – 863,9 тис. грн.;
- сума амортизації витрат, пов’язаних з видобутком корисних копалин, - 628,4 тис. грн.

Державна комісія України по запасах корисних копалин надала позитивний висновок щодо значення коефіцієнта рентабельності господарської діяльності для таких гірничих підприємств – 37,0%.

Розрахуйте розмір рентної плати за користування надрами для ТОВ “Західгруп”.

2. Гірничим підприємством у першому кварталі видобуто та розміщено на складі 11000 тонн каоліну-сирцю. Його розрахункова вартість становить 53,3 грн./тону.

У другому кварталі підприємством видобуто 4500 тонн каоліну-сирцю.

Весь обсяг видобутої у другому кварталі сировини та частину товарної продукції, розміщеної на складі, в обсязі 6300 тонн відправлено на збагачення.

У результаті збагачення каоліну-сирцю підприємством отримано:

- каоліну збагаченого за ціною 1600 грн./тонну – 6900 тонн;
- каоліну білого за ціною 1200 грн./тонну – 1350 тонн;
- піску для виробництва скла за ціною 244 грн./тонну – 2550 тонн.

Розрахуйте розмір податкових зобов'язань гірничого підприємства з рентної плати за користування надрами, який необхідно перерахувати за результатами його господарської діяльності окремо в кожному кварталі.

3. ПАТ “Залізопром” видобуло на Іванівському залізорудному родовищі за перший квартал звітного року 92475 тонн багатих залізних руд. Видобуті металеві руди фактично реалізовані за ціною 1530 грн./тонна.

Розрахуйте розмір рентної плати за користування надрами, яку ПАТ “Залізопром” зобов'язане перерахувати до бюджету, якщо 567 тонн видобутої залізної руди належать до позабалансових запасів цього родовища корисних копалин.

4. ВКФ “Корал” - власник земельної ділянки площею 2,56 тис. кв. метрів, підземний простір якої використовує для вирощування грибів.

Розрахуйте розмір рентної плати за користування надрами, яку фірма повинна перерахувати до державного бюджету. Вкажіть терміни виконання таких податкових зобов'язань.

5. Згідно з лісорубним квитком, лісозаготівельним підприємством у Чернівецькій області протягом першого кварталу звітного року заготовлено такі обсяги деревини:

Вид деревини	Обсяг заготівлі, тис. куб. м		
	усього	у тому числі:	
		ділова середня деревина	дров'яна (з корою) деревина
Сосна	0,4	0,4	-
Дуб	5,3	5,2	0,1
Бук	1,9	1,7	0,2
Ялиця	6,3	4,8	1,5

Лісозаготівля відбувалася в урочищі II розряду.

Розрахуйте розмір податкових зобов'язань підприємства з рентної плати, вкажіть строки та джерела їх виконання.

6. Установа, що здійснює видобування радонової мінеральної води для лікування, протягом звітного кварталу видобула 2769 куб. м води. Сума витрат установи склала 21352,0 грн.

Геолого-економічна оцінка запасів корисних копалин відповідної ділянки надр, з якої видобуваються мінеральні підземні лікувальні води із вмістом радону для надання бальнео-терапевтичних послуг, останні п'ять років не виконувалася.

Розрахуйте розмір податкових зобов'язань підприємства з рентної плати, вкажіть строки та джерела їх виконання.

7. На балансі ПП “Витязь” (басейн р. Тиса, Закарпатська обл.) є свердловина, з якої протягом звітного періоду для виробничих потреб добуто 8960 куб. м води.

Розрахуйте розмір рентної плати за спеціальне використання води за таких додаткових умов:

А – установлений для підприємства ліміт забору води – 8340 куб. м;

Б - установлений для підприємства ліміт забору води – 9000 куб. м;

В – ліміт забору води для підприємства не встановлено.

Укажіть джерело сплати рентної плати в кожному випадку.

8. ВКФ “Тайстра”, зареєстроване як платник податків у м. Вижниця, Чернівецька область, використовує для виробництва напоїв прісну підземну воду. Протягом звітного кварталу підприємство, при встановленому ліміті 40,0 тис. куб. м, видобуло 36,5 тис. куб. м води, в тому числі для власних питних і санітарно-гігієнічних потреб – 0,05 тис. куб. м.

Розрахуйте розмір рентної плати за спеціальне використання води, вкажіть строки та джерела її сплати фірмою.

9. ТОВ “Ясен”, зареєстроване як платник податків у м. Чернівці, використовує для виробничих потреб воду зі змішаного джерела водопостачання, а саме: річка Сірет - 16%, річка Прут - 25%, річка Дністер – 28%, артезіанська вода – решта.

Протягом першого кварталу звітнього року при ліміті 16,3 тис. куб. м використано (за даними лічильників) 16,8 тис. куб. м води.

Розрахуйте розмір податкових зобов'язань ТОВ “Ясен” по рентній платі за спеціальне використання води, вкажіть строки та джерела їх виконання.

10. Основний вид господарської діяльності ПП “Аква-віта” - це дистиляція, ректифікація та змішування алкогольних напоїв. Для цього підприємство використовує прісну підземну воду, яку видобуває з власної свердловини в м. Чернівці.

Крім того, для забезпечення загальногосподарських потреб ПП “Аква-віта” споживає питну воду централізованої системи водопостачання міського водопроводу.

Протягом звітнього періоду підприємство спожило 12,3 тис. куб м води з централізованої системи водопостачання та видобуло 21,6 тис. куб. м прісної питної підземної води, що не перевищило розміри встановленого йому ліміту водоспоживання.

Комунальним підприємством, що забезпечує централізовану систему водопостачання обсягами води із змішаного джерела водних об'єктів, встановлено такий розподіл:

- поверхневі води з водного об'єкта загальнодержавного значення басейну Дністра – 95%;
- підземні води – 5%.

Розрахуйте розміри податкових зобов'язань ПП “Аква-віта” за результатами використання водних ресурсів у звітному періоді.

11. Протягом звітнього року ДП “Річфлот” експлуатувало свій флот у таких обсягах:

Квартал	Обсяги експлуатації флоту:	
	вантажний самохідний і несамохідний флот, тис. тоннаж-діб	пасажирський флот, тис. місце-діб
I	23,9	0,2
II	75,6	4,9
III	89,8	8,2
IV	30,5	1,7

Розрахуйте розмір податкових зобов'язань підприємства по рентній платі за спеціальне використання води, вкажіть строки та джерела їх виконання.

12. Розрахуйте розмір рентної плати за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики, якщо через турбіни ГЕС (Дніпропетровська область, р. Дніпро) протягом першого кварталу звітнього року пройшло 36895,3 тис. куб. м води.

13. ПАТ “Місто” одержало дозволи на користування ультракороткими хвилями радіочастот для передавання та ретрансляції телевізійного зображення в окремих областях, де вказана така інформація:

Дозволи	Потужність, кВт	Ширина смуги радіочастот, МГц	Кількість областей, на які поширюється дія дозволу
I	19,5	0,12	2
II	20,5	0,12	3

Розрахуйте розмір і вкажіть строки сплати товариством рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України.

14. ПАТ “Меркурій” одержало ліцензії на використання радіочастотного ресурсу, де вказана така інформація:

Вид зв'язку	Ширина смуги радіочастот, МГц	Кількість областей, на які поширюється дія дозволу
радіорелейний зв'язок фіксованої радіослужби	120,0	2
транкінговий радіозв'язок	0,25	4
радіозв'язок у багатоканальних розподільчих системах для передавання телевізійного зображення	22,0	2
радіозв'язок у системі передавання даних з використанням шумоподібних сигналів	38,0	1
стільниковий радіозв'язок	13,56	3
	18,2	
	14,1	

Розрахуйте розмір і вкажіть строки сплати товариством рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України.

15. Протягом звітнього місяця ПАТ “Аміактранс” здійснило транзитне транспортування аміаку територією України за двома маршрутами в таких обсягах:

Період часу	І маршрут		ІІ маршрут	
	Обсяг транзиту, млн. куб. м	Відстань, км	Обсяг транзиту, млн. куб. м	Відстань, км
з 1 по 5 число місяця	22,6	920	15,3	840
з 6 по 10 число місяця	21,3		11,2	
з 11 по 15 число місяця	19,5		14,8	
з 16 по 20 число місяця	18,6		13,6	
з 21 по 25 число місяця	20,8		10,9	
з 26 по 31 число місяця	18,4		16,7	

Розрахуйте розмір рентних платежів товариства, вкажіть строки їх виконання.

Тема 11. Екологічне оподаткування

Перелік питань

1. Становлення та розвиток екологічного оподаткування в Україні.
2. Механізм нарахування та сплати екологічного податку.
3. Порядок сплати та звітування по екологічному податку.

Порада студентів. При самостійному опрацюванні питань цієї теми особливо зверніть увагу на такі їхні аспекти:

- ✓ Зміст і призначення екологічного оподаткування. Види забруднення довкілля.
- ✓ Об'єкт і суб'єкти екологічного податку. Методика розрахунку розміру екологічного податку. Формування ставок податку. Установлення лімітів на обсяги забруднення.
- ✓ Відмінності сплати екологічного податку в межах лімітів і за понадлімітне забруднення.
- ✓ Порядок сплати та подання розрахунків з екологічного податку.
- ✓ Особливості контролю за сплатою екологічного податку.

Податковий кодекс України:

- розділ VIII;
- підрозділ 5 розділу XX.

Література для поглибленого вивчення матеріалу

1. Екологічне оподаткування : збірник наук. праць за результатами науково-практичних заходів : НДІ фінансового права. Київ : Алерта, 2013. 199 с.
2. Про затвердження форми Податкової декларації екологічного податку : наказ Міністерства фінансів України від 17 серп. 2015 р. № 715.
3. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-ХІІ.

Глосарій

- екологічний податок
- довкілля
- забруднюючі речовини
- викиди
- скиди
- розміщення відходів
- коефіцієнт реструктуризації екологічного податку
- “зелена” фіскальна реформа

Теми інформаційних повідомлень і аналітичних виступів

1. Сучасні світові тренди екологічного оподаткування.
2. Соціально-економічне та фіскальне значення екологічного оподаткування в умовах реформування національної економіки.
3. Екологічний податок: проблеми справляння та напрямки вдосконалення механізму його застосування.
4. Проблеми та перспективи розвитку підсистеми цільових платежів податкового характеру в Україні.

Запитання для дискусії:

- Наскільки ефективна система екологічного оподаткування в Україні?
- Чи існують резерви екологічного оподаткування в Україні?
- Який ефект екологічного оподаткування (фіскальний чи регулюючий) сьогодні домінує в Україні?
- Чи існують підстави вважати, що в Україні реалізується “зелена” фіскальна реформа?

Виробничі ситуації (завдання прикладного характеру)

1. ПП “Промінь”, розташоване в м. Чернівці, протягом звітного кварталу здійснювало викиди та скиди забруднюючих речовин, а також розміщення відходів на полігоні, що забезпечує захист атмосферного повітря та водних об’єктів від забруднення на відстані більше трьох кілометрів від населених пунктів. Фактичні обсяги викидів, скидів і розміщення відходів наведені в таблиці:

Назва забруднюючої речовини, клас небезпеки відходів	Кількість забруднюючої речовини, тонн
Викиди в атмосферу стаціонарними джерелами	
Окис вуглецю	42,2
Сірководень	63,8
Скиди у водні об’єкти (ставки)	
Нітрати	52,6
Нітрити	13,9
Розміщення відходів	
III клас	1,8

Розрахуйте розмір екологічного податку, який підприємству належить сплатити до державного бюджету.

2. Для опалення приміщення медико-діагностичний центр, який фінансується з обласного бюджету, використовує газові котли. Фактичні обсяги викидів забруднюючих речовин, що утворилися при спалюванні природного газу в котлах протягом першого кварталу звітної року, такі:

Назва забруднюючої речовини, клас небезпеки відходів	Кількість забруднюючої речовини, тонн
Азоту оксиди	0,0270
Вуглецю оксид	0,0024
Вуглецю діоксид	16,2450

Розрахуйте розмір податкових зобов'язань бюджетної установи по сплаті екологічного податку, вкажіть строки та джерела його сплати.

3. Виробничими потужностями ВКФ “Антарес” під час здійснення господарської діяльності в звітному кварталі здійснено викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин, які належать до різних класів небезпечності, а саме:

- I клас небезпечності – 0,156 тонни;
- II клас небезпечності – 0,623 тонни;
- III клас небезпечності – 0,237 тонни.

Проте при розрахунку суми екологічного податку за звітний квартал підприємством не враховано розмір податкових зобов'язань за обсяги викидів II класу небезпечності. Цей факт встановлено самостійно ВКФ “Антарес” у результаті здійснення аналізу правильності декларування зобов'язання з екологічного податку.

Розрахуйте розмір зобов'язань ВКФ “Антарес” зі сплати екологічного податку, а також суму штрафної санкції за заниження податкового зобов'язання, що самостійно узгоджується платником. Поясніть порядок дій ВКФ “Антарес” у такому випадку.

Тема 12. Місцеві податки та збори

Перелік питань

1. Зміст місцевих податків і зборів, їх соціально-економічне призначення.
2. Історичні та правові засади функціонування місцевого оподаткування в Україні.
3. Характеристика елементів податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.
4. Особливості механізму нарахування та сплати земельного податку й орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності.
5. Порядок застосування транспортного податку.
6. Механізм нарахування та сплати збору за місця для паркування транспортних засобів.
7. Особливості порядку застосування туристичного збору.

Порада студентів. При самостійному опрацюванні питань цієї теми особливо зверніть увагу на такі їхні аспекти:

- ✓ Фіскальні потреби органів влади різних рівнів. Відмінності податкових систем унітарних і федеративних держав.
- ✓ Суть місцевого оподаткування, його роль у формуванні доходів місцевих бюджетів.
- ✓ Механізм запровадження місцевого податку або збору на території окремої територіальної громади. Положення про місцевий податок (збір).
- ✓ Склад місцевих податків. Податок на майно, його склад.
- ✓ Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки: платники, об'єкт оподаткування, порядок розрахунку розміру податку. Порядок нарахування та сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.
- ✓ Плата за землю, її форми: земельний податок і орендна плата за землю. Суб'єкти, об'єкти та пільги по платі за землю. Умови диференціації ставок плати за землю. Грошова оцінка землі. Ставки податку для земель, грошова оцінка яких в Україні проведена. Особливості сплати податку з земельних ділянок, нормативна

вартість яких не встановлена. Механізм нарахування плати за землю, порядок і строки її сплати.

- ✓ Транспортний податок: об'єкт оподаткування та платники. Порядок розрахунку розміру транспортного податку та його сплати юридичними і фізичними особами.
- ✓ Система місцевих зборів: збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір. Порядок їх розрахунку та сплати в бюджет.
- ✓ Напрями вдосконалення місцевого оподаткування в Україні.

Податковий кодекс України:

- розділ XII;
- підрозділ 6 розділу XX;
- статті: 10, 12.

Література для поглибленого вивчення матеріалу

1. Земельний кодекс України : глава 35 : Закон України від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III.
2. Про затвердження Класифікації видів цільового призначення земель : наказ Державного комітету України із земельних ресурсів від 23 лип. 2010 р. № 548.
3. Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земельних ділянок : постанова Кабінету Міністрів України від 3 лист. 2021 р. № 1147.
4. Про затвердження форми відомостей, необхідних для розрахунку транспортного податку : наказ Міністерства фінансів України від 16 черв. 2015 р. № 563.
5. Про затвердження форми Податкової декларації з плати за землю (земельний податок та/або орендна плата за земельні ділянки державної або комунальної власності) : наказ Міністерства фінансів України від 16 черв. 2015 р. № 560.
6. Про затвердження форми Податкової декларації з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки : наказ Міністерства фінансів України від 10 квіт. 2015 р. № 408.
7. Про затвердження форми Податкової декларації з транспортного податку : наказ Міністерства фінансів України від 10 квіт. 2015 р. № 415.

8. Про затвердження форм податкових декларацій збору за місця для паркування транспортних засобів та туристичного збору : наказ Міністерства фінансів України від 9 лип. 2015 р. № 636.
9. Про оцінку земель : Закон України від 11 груд. 2003 р. № 1378-IV.

Глосарій

- місцеве оподаткування
- місцеві податкові платежі
- місцеві податки
- місцеві збори
- податок на майно
- об'єкти житлової нерухомості
- об'єкти нежитлової нерухомості
- плата за землю
- земельний податок
- орендна плата за земельні ділянки
- податок за лісові землі
- землекористувачі
- експертна грошова оцінка землі
- нормативна грошова оцінка землі
- індексація нормативної грошової оцінки
- індекс споживчих цін
- власна сільськогосподарська продукція
- мінімальне податкове зобов'язання
- транспортний податок
- туристичний збір

Теми інформаційних повідомлень і аналітичних виступів

1. Загальнодержавні та місцеві податки й збори: порівняльна характеристика.
2. Місцеві податки та збори: фіскальне та регулятивне значення.
3. Місцеве оподаткування як метод забезпечення самофінансування розвитку територіальних громад в Україні.
4. Оцінка фіскальної та соціально-економічної результативності місцевого оподаткування в Україні.
5. Майнове оподаткування: вітчизняний і зарубіжний досвід застосування.
6. Плата за землю як інструмент раціонального використання земельних угідь і розміщення виробництва та населення в територіальному вимірі.
7. Розвиток підсистеми оподаткування земельної власності та спеціального землекористування в Україні.
8. Проблеми та перспективи розвитку підсистеми місцевого оподаткування в Україні.
9. Порівняльна характеристика механізмів застосування майнового оподаткування в Україні та інших європейських країнах.

Запитання дискусійного характеру

- Чи доцільно запроваджувати самооподаткування як форму місцевого оподаткування в Україні?
- Плата за землю – це ресурсний, рентний чи місцевий податок?
- Яку базу оподаткування об'єктів нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки, - грошову оцінку чи площу об'єкта нерухомості – доцільно застосовувати в Україні?
- Чи могли б предмети розкоші стати об'єктом податку на майно в Україні? Якщо так, обґрунтуйте власну відповідь, у тому числі конкретними прикладами таких предметів.

Виробничі ситуації (завдання прикладного характеру)

1. Згідно з рішенням Чернівецької міської ради в територіальній громаді запроваджено податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за передбаченою Податковим кодексом України максимальною ставкою.

У таблиці наведена інформація щодо стану об'єктів нерухомості та операцій з нею, здійснених громадянами – власниками нерухомості в звітному році:

ПІБ	Об'єкт нерухомості	Загальна площа, кв. м	Примітка
Будь О.В.	квартира	142	придбана 6 квітня
Грек С.С.	квартира	283	-
Драб Г.І.	котедж	145	-
	квартира	95	придбана 19 вересня
Нитка В.Р.	квартира	136	продана 10 липня
	будинок	247	дитячий будинок сімейного типу
Овчар К.Б.	квартира	150	належить дитині-сироті
Пугач К.В.	квартира	75	придбана 12 листопада
	дачний будинок	61	володіє ½ будинку (спільна часткова власність)
Роїк І.В.	квартира	55	-
	квартира	185	використовується у підприємницькій діяльності

Розрахуйте розміри та зазначте порядок сплати громадянами податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

2. Відповідно до рішення місцевої ради в територіальній громаді запроваджено податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за передбаченою Податковим кодексом України максимальною ставкою.

У таблиці наведена інформація щодо стану об'єктів нерухомості та операцій з нею, здійснених суб'єктами господарювання – власниками нерухомості в звітному році:

Юридична особа	Об'єкт нерухомості	Загальна площа, кв. м	Примітка
А	квартира	180	придбана 3 березня
Б	готель	697	володіє 2/3 будівлі (спільна часткова власність)
	будинок	498	проданий 1 листопада
В	гуртожиток	1023	-
Г	торгівельний центр	240	здається в оренду

Розрахуйте розміри та зазначте порядок сплати суб'єктами господарювання податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

3. Відповідно до рішення місцевої ради в територіальній громаді запроваджено податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за передбаченою Податковим кодексом України максимальною ставкою.

Основною діяльністю ПП “Зоря” є надання в оренду власного нерухомого майна, запис про право власності на яке внесено до Державного реєстру прав на нерухоме майно в 2015 році, а саме:

Код типу об'єкта	Об'єкт нерухомості	Загальна площа, кв. м
1	Квартира	195,6
2	Будинок житловий готельного типу	340,62
3	Будинок для колективного проживання	425,85
4	Мотель	395,78
5	Адміністративна будівля	370,30
6	Їдальня	153,42
7	Підземний гараж	395,62
9	Будівля с/г призначення	516,74

У червні звітнього року ПП “Зоря” продало іншому суб’єкту господарювання залу багатоцільового призначення (код типу об’єкта – 8). У липні цього ж року підприємство придбало триквартирний будинок підвищеної комфортності загальною площею 396,78 кв. м (код типу об’єкта – 2).

Розрахуйте розміри, а також зазначте порядок подання податкової звітності та сплати суб’єктом господарювання податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки.

4. Станом на початок звітнього року у ТОВ “Відродження” є власником таких земельних ділянок:

Вид земельної ділянки	НГО*, грн./га	Площа земельної ділянки, га	Ставка рентної плати, %
рілля	32687,5	10	1,0
пасовища	27645,3	4	0,5
угіддя для багаторічних насаджень	29645,8	12	0,8

*НГО – нормативна грошова оцінка землі станом на початок звітнього року

10 липня звітнього року товариство придбало 3 га багаторічних насаджень і 4 га ріллі.

Розрахуйте розмір земельного податку, який ТОВ “Відродження” повинно перерахувати до місцевих бюджетів, і вкажіть строки його сплати.

5. ТОВ “Універсал” є власником двох земельних ділянок загального користування, які здає в оренду виробничо-комерційній фірмі. Характеристики земельних ділянок наведені в таблиці:

Земельна ділянка	Площа, кв. м	Нормативна грошова оцінка, грн./кв. м
I	220	2769,4
II	145	3846,5

Розрахуйте розмір і вкажіть строки сплати товариством земельного податку, якщо рішенням місцевої ради встановлено граничні (згідно з Податковим кодексом України) його ставки.

6. ОСББ “Головна, 204” має у власності земельну ділянку площею 219,8 кв. м. Нормативна грошова оцінка земельної ділянки, з урахуванням коефіцієнта індексації, - 4704,6 грн./кв. м.

Розрахуйте розмір і вкажіть строки сплати ОСББ земельного податку, якщо рішенням місцевої ради встановлено граничні (згідно з Податковим кодексом України) його ставки.

7. ТОВ “Барс” є власником двох земельних ділянок загального користування площею 1620,5 та 426,0 кв. м, розташованих у місті обласного значення. Також товариство орендує земельну ділянку площею 168,5 кв. м, про що укладено договір оренди з міською радою.

У населеному пункті проведена нормативна грошова оцінка землі, згідно з якою вартість 1 кв. м – 4526,4 грн.

Розрахуйте розмір і вкажіть строки сплати товариством земельного податку та орендної плати за землю, якщо рішенням місцевої ради встановлено граничні (згідно з Податковим кодексом України) їхні ставки.

8. Загальноосвітній навчальний заклад, який перебуває на фінансуванні з місцевого бюджету, займає площу 1,5 га. 0,3 га у нього орендує для виробничих потреб ПП “Оріон”.

Розрахуйте розмір плати за землю, яку повинен внести до бюджету навчальний заклад, якщо ставка податку в цьому населеному пункті встановлена в розмірі 32,69 грн./кв. метр.

9. Громадянка Платонова Р.О. є власником 1,6 га землі, з яких 0,15 га використовує на житлові потреби, решту – з підприємницькою метою.

Протягом звітного року, з 1 серпня, за рішенням органів місцевого самоврядування змінено мету використання Платоною Р.О. 0,005 га землі – із житлової на виробничу.

Розрахуйте розмір і строки сплати Платоною Р.О. земельного податку, якщо в населеному пункті рішенням місцевої ради ставка плати за землю, яка використовується під житло, встановлена в розмірі 41,45 грн./кв. м, на виробничі потреби – 62,55 грн./кв. м.

10. У власності громадянина Столярова А.С., який вже три роки пенсіонер, перебуває земельна ділянка площею 0,5 га, яка зайнята під індивідуальний сад.

Розрахуйте розмір і строки сплати Столяровим А.С. плати за землю, якщо в населеному пункті рішенням місцевої ради ставка плати за землю, цільове використання якої – колективні або індивідуальні сади, встановлена в розмірі 44,65 грн./кв. м.

11. Громадянка Савчук Г.П. - власник легкового автомобіля, з дати випуску якого минуло три роки. Його середньоринкова вартість складає 3,65 млн. грн. Легковий автомобіль зареєстровано в Україні згідно з чинним законодавством.

У березні звітного року Савчук Г.П. продала вказаний автомобіль громадянину Гавришу В.І.

Розрахуйте розміри транспортного податку та зазначте порядок його сплати громадянами Савчук Г.П. і Гавришем В.І. у звітному році.

12. Громадянин Загул П.В. - власник легкового автомобіля, з дати випуску якого минуло два роки. Його середньоринкова вартість складає 3,83 млн. грн. Легковий автомобіль зареєстровано в Україні згідно з чинним законодавством.

У квітні звітного року легковий автомобіль викрадено. Факт незаконного заволодіння третьою особою підтверджено відповідним документом про внесення відомостей щодо вчинення кримінального правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, виданим уповноваженим державним органом.

За інформацією, наданою до контролюючого органу, автомобіль повернено власнику в червні того ж року.

Розрахуйте розмір транспортного податку та зазначте порядок його сплати громадянином Загулом П.В.

13. Згідно з рішенням міської ради ПП “Гала” організовує та забезпечує щоденне паркування транспортних засобів на таких спеціально відведених автостоянках:

Автостоянка	Площа, кв. м	Кількість місць для паркування, од.
I	50,2	15
II	120,6	33
III	19,8	5

Розрахуйте розмір і вкажіть строки сплати підприємством збору за місяця для паркування транспортних засобів за другий квартал звітнього року.

Довідка: згідно з рішенням міської ради ставки збору за місяця для паркування транспортних засобів установлені в таких розмірах:

Площа автостоянки, кв. м	Ставка збору, % мінімальної заробітної плати на 1 січня звітнього року/кв. м/день
до 20,0	0,05
20,0-50,0	0,06
понад 50,0	0,07

14. Згідно з рішенням місцевої ради в територіальній громаді запроваджено туристичний збір у передбаченому Податковим кодексом України максимальному розмірі.

Протягом звітнього кварталу в готелі “Світанок” надано послуги з тимчасового проживання таким категоріям громадян:

Категорія громадян	Кількість громадян	Середня тривалість проживання в готелі, днів
Відряджені особи	80	5
Інваліди	9	6
Ветерани війни	6	2
Діти до 18 років	12	4
Чорнобильці	8	3
Інші	54	4

Середньоденна вартість проживання (без урахування надання готелем додаткових послуг) – 715,0 грн. (з ПДВ).

Розрахуйте розміри та вкажіть строки сплати готелем туристичного збору до місцевого бюджету.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко В.Л., Тучак Т.В. Податкова держава : монографія. Київ : Алерта, 2016. 304 с.
2. Бечко П.К., Захарчук О.А. Основи оподаткування : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 168 с.
3. Варналій З.С., Романюк М.В. Податкова система : підручник. Київ : Знання України, 2019. 567 с.
4. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.12 р. № 4495-VI.
5. Митний кодекс України : практичні аспекти : навч.-метод. посіб. / Василенко О.Л. та ін.; редкол.: А.Д. Войцещук, І.О. Іващук, А.І. Крисоватий та ін. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 516 с.
6. Налоговые системы. Методология развития : кол. монография / под ред. И.А.Майбурова, Ю.Б.Иванова. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. 463 с.
7. Напрями формування податкової політики України в контексті фіскальної децентралізації та розширення бази оподаткування : монографія / Крисоватий А.І. та ін.; за ред. А.І. Крисоватого, О.М. Десятнюк. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 182 с.
8. Податкова система : навч. посіб. / Андрущенко В.Л. та ін. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 492 с.
9. Податкова система : навч. посібник / Волохова І. С. та ін.; за заг. ред. І.С. Волохової, О.Ю. Дубовик. Харків : Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
10. Податкова система : навч. посібник / Іванов Ю.Б. та ін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 408 с.
11. Податкова система України: тренінг-курс : навч. посібник / Тимченко О.М. та ін.; за заг. ред. О.М. Тимченко; передм. Т.І.Єфименко. Київ : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2012. 656 с. (Серія “Бюджетна і податкова системи: методологія, організація, навчання”).
12. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.10 р. № 2755-VI.
13. Синчак В.П. Еволюція наукової думки в оподаткуванні та її реалізація в податкових системах : монографія. Київ; Хмельницький : ХУУП, 2006. 294 с.
14. Соколовська А.М. Основи теорії податків : навч. посібник. Київ : Кондор, 2010. 326 с.
15. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія та практика становлення. Київ : Знання-Прес, 2004. 454 с.
16. Фрадинський О.А. Основи оподаткування : навч. посібник. Львів : “Новий Світ - 2000”, 2010. 344 с.

ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛА

1. Аналітика : Міжнародний центр перспективних досліджень: *веб-сайт*. URL: <http://icps.com.ua/>
2. Дані та аналітика : Міністерство фінансів України : *веб-сайт*. URL: <https://mof.gov.ua/uk>
3. Законодавство України : Верховна рада України : *веб-сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
4. Звітність : Державна казначейська служба України : *веб-сайт*. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>
5. Електронні форми документів : Державна податкова служба України : *веб-сайт*. URL: <https://tax.gov.ua/>
6. Книжки про оподаткування: скачайте безкоштовно : Вісник. Офіційно про податки : *веб-сайт*. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100014807-knigi-pro-opodatkuvannya?preview=1571665670>
7. Статистика : Національний банк України : *веб-сайт*. URL: <https://bank.gov.ua/>
8. Статистична інформація : Державна служба статистики України : *веб-сайт*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Навчальне видання

Наталія Андріївна Бак

Податкова система

Методичні рекомендації

Літературний редактор *Лукул О.В.*

Технічний редактор *Кудрінська О.М.*